

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького
Факультет громадського здоров'я та суспільного благополуччя**

Кафедра філософії та педагогіки

ЧУШАК ДАНИЛО ІГОРОВИЧ

**АКАДЕМІЧНЕ НАСТАВНИЦТВО ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
СТУДЕНТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ**

Кваліфікаційна робота

галузь знань А Освіта

спеціальність А1 Освітні науки

ОПП Освітні, педагогічні науки

Науковий керівник

старший викладач

Купчак Т.З.

Львів – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО НАСТАВНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	6
1.1. Сутність і зміст поняття «академічне наставництво» у науковій літературі.....	6
1.2. Історичні аспекти становлення та розвитку наставництва у системі вищої освіти..	13
1.3. Академічне наставництво як педагогічна технологія підтримки студентів.....	20
1.4. Роль академічного наставника у формуванні освітньої траєкторії студента.....	27
РОЗДІЛ 2. АКАДЕМІЧНЕ НАСТАВНИЦТВО ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....	33
2.1. Психолого-педагогічна характеристика поняття «студентський потенціал».....	33
2.2. Взаємозв'язок між наставництвом і розвитком особистісного та професійного потенціалу студента.....	38
2.3. Зарубіжний та вітчизняний досвід організації академічного наставництва.....	43
2.4. Модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу.....	46
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АКАДЕМІЧНОГО НАСТАВНИЦТВА НА РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....	52
3.1. Мета, завдання та етапи експериментального дослідження.....	52
3.2. Методика реалізації програми академічного наставництва у студентському середовищі.....	58
3.3. Аналіз і порівняння результатів констатувального та формувального етапів експерименту у ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького	63
3.4. Інтерпретація результатів дослідження та їх практичне значення.....	66
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна система вищої освіти України перебуває в процесі трансформації, що зумовлена переходом до особистісно орієнтованої парадигми навчання, де головним стає розвиток потенціалу студента як суб'єкта освітнього процесу. В умовах динамічних змін соціокультурного середовища, підвищених вимог до професійної компетентності випускників та необхідності формування у них здатності до самоосвіти і саморозвитку, особливої актуальності набуває питання ефективного педагогічного супроводу студентів.

Одним із провідних засобів такої підтримки виступає академічне наставництво — система взаємодії викладача та студента, спрямована на особистісне, професійне й академічне зростання молоді. Наставництво сприяє формуванню у студентів навичок саморефлексії, усвідомленого вибору освітньої траєкторії, розвитку комунікативних і лідерських якостей, а також підвищує рівень адаптації до навчання у закладі вищої освіти. Незважаючи на зростання наукового інтересу до проблем наставництва, питання впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу досі не має достатньо ґрунтовного теоретичного та практичного опрацювання. Це визначає актуальність обраної теми та її значення для сучасної педагогічної науки і практики.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність академічного наставництва як чинника розвитку студентського потенціалу.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати сутність і зміст поняття «академічне наставництво» у педагогічній науці.
2. Визначити структуру та складові студентського потенціалу.

3. Розкрити механізми впливу академічного наставництва на формування особистісного та професійного потенціалу студента.

4. Вивчити зарубіжний і вітчизняний досвід реалізації наставницьких програм у закладах вищої освіти.

5. Розробити і впровадити педагогічну програму академічного наставництва.

6. Провести експериментальне дослідження ефективності запропонованої програми та здійснити аналіз отриманих результатів.

Об'єкт дослідження – процес професійного та особистісного розвитку студентів у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – академічне наставництво як чинник розвитку студентського потенціалу.

Методи дослідження

Для досягнення мети та розв'язання завдань використано комплекс методів дослідження:

- теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел з проблем наставництва, педагогічної підтримки та розвитку особистості;

- емпіричні: спостереження, анкетування, бесіди, тестування, педагогічний експеримент;

- статистичні: кількісний і якісний аналіз результатів дослідження, методи математичної обробки даних.

Практичне значення результатів дослідження

Отримані результати можуть бути використані в діяльності кураторів академічних груп, викладачів, тьюторів і психологів закладів вищої освіти для організації системи наставницької підтримки студентів. Розроблена програма академічного наставництва може слугувати основою для створення внутрішньої моделі педагогічного супроводу, спрямованої на розвиток студентського

потенціалу, адаптацію першокурсників та формування у них професійної ідентичності.

Структура роботи кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що налічує 45 найменувань. У роботі є 1 рисунок, 12 таблиць. Загальний обсяг – 80 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО НАСТАВНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність і зміст поняття «академічне наставництво» у науковій літературі

У сучасних умовах реформування системи вищої освіти України дедалі більшого значення набуває феномен академічного наставництва, який є інструментом підвищення якості освіти, формування студентських компетентностей і розвитку освітнього середовища, заснованого на взаємоповазі, довірі та співпраці. Академічне наставництво постає як різновид педагогічної взаємодії, що передбачає підтримку, консультування та супровід здобувачів освіти у процесі навчання, професійного становлення й особистісного зростання.

Тлумачний словник української мови поняття «наставник» трактує, як «той, хто дає поради, навчає; порадник, учитель; наглядач», а «наставляти» — «даючи поради, навчати чогось; наводити, направляти, націлювати і т. ін. у потрібному напрямку, скеровувати, спрямовувати» [6].

Теоретичні засади наставництва мають глибоке історико-культурне коріння. Як зазначає Т. Розвадовська, наставництво варто розглядати не лише як професійне наставлення молодих спеціалістів, а як педагогічний феномен, що поєднує соціальну, виховну та культуротворчу функції. Воно передбачає передачу досвіду, формування ціннісних орієнтацій і створення умов для самореалізації особистості [3].

У педагогічній науці існує кілька підходів до трактування поняття «наставництво». В. Міляєва, Т. Пантюк, Ж. Савич та О. Кекош визначають його як систему взаємодії між досвідченим педагогом і здобувачем освіти або

молодим фахівцем, що має на меті адаптацію до професійного середовища, розвиток комунікативних і професійних умінь та формування корпоративної культури [2].

У свою чергу, О. Іваницька пропонує розглядати академічне наставництво як педагогічну технологію, спрямовану на індивідуальний супровід студентів у процесі навчання та соціальної інтеграції. Авторка наголошує, що наставництво у вищій школі є формою гуманістично орієнтованого педагогічного впливу, де студент виступає активним суб'єктом власного розвитку [1].

Дослідження М. Лозової засвідчує, що наставництво позитивно впливає на рівень академічної мотивації студентів, сприяє розвитку саморегуляції та підвищенню академічної успішності. Авторка зазначає, що ефективність наставництва значною мірою залежить від емоційного інтелекту наставника, його здатності до емпатії, толерантності та партнерського спілкування [7].

Таким чином, академічне наставництво можна розглядати як механізм професійного зростання і водночас як інструмент формування особистісної зрілості студентів, що поєднує когнітивний, емоційний і соціальний аспекти навчальної взаємодії.

З позиції психології освіти, академічне наставництво ґрунтується на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, де обидві сторони — наставник і студент — виступають рівноправними партнерами навчального процесу. Такий підхід базується на ідеях гуманістичної психології К. Роджерса та А. Маслоу, які підкреслювали необхідність створення атмосфери підтримки, прийняття та довіри для розкриття особистісного потенціалу здобувача освіти.

У педагогічному контексті наставництво має комплексну структуру, що включає когнітивний (знаннявий), діяльнісний (практичний), емоційно-ціннісний та рефлексивний компоненти. Наставник у цьому процесі виконує не лише роль консультанта, а й модератора навчальної діяльності, фасилітатора групових процесів і мотиватора до саморозвитку.

Як зазначає В. Міляєва, важливою умовою ефективності академічного наставництва є індивідуалізація освітнього процесу. Наставник має враховувати особисті освітні потреби, життєві орієнтири, цінності й темперамент кожного студента, що дозволяє будувати педагогічні стосунки на засадах взаєморозуміння [2].

Отже, наставництво розглядається як багатофункціональний педагогічний процес, який об'єднує елементи консультування, коучингу, тьюторства та психологічної підтримки, спрямовані на формування цілісної, відповідальної та компетентної особистості.

У наукових працях останніх років наставництво визначається як ефективний засіб розвитку професійних компетентностей і кар'єрного самовизначення студентів. Зокрема, у дослідженні А. Гоголь підкреслюється значення наставництва у професійній підготовці майбутніх лікарів-стоматологів, де воно виступає засобом формування клінічного мислення, професійної етики та комунікативної культури [4].

У цьому контексті наставник виконує роль педагога-коуча, який не лише передає знання, але й стимулює студента до самоаналізу, рефлексії, пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблемних ситуацій. Саме такий підхід узгоджується з концепцією студентоцентрованого навчання, передбаченою Законом України «Про освіту» (2017), де особистість студента визначається головним суб'єктом освітнього процесу [8].

У процесі аналізу теоретичних підходів до розуміння академічного наставництва доцільно звернути увагу на суміжні педагогічні феномени — тьюторство та коучинг, які часто розглядаються в науковій літературі як споріднені форми підтримки особистісного та професійного розвитку студентів. Для чіткого розмежування їхніх характеристик та виявлення спільних і відмінних рис подамо порівняльну характеристику основних понять (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Порівняльна характеристика понять «академічне наставництво»,
«тьюторство» і «коучинг»**

Критерій порівняння	Академічне наставництво	Тьюторство	Коучинг
Мета діяльності	Підтримка студента у навчанні, розвитку професійних і особистісних компетентностей, адаптація до академічного середовища.	Індивідуальний супровід навчальної траєкторії студента, допомога у формуванні освітніх цілей.	Мотивація до досягнення конкретних результатів через розвиток самосвідомості та особистої відповідальності.
Основний об'єкт взаємодії	Студент (здобувач освіти) як активний суб'єкт навчання.	Студент, який визначає і реалізує власну освітню траєкторію.	Особистість, орієнтована на самовдосконалення й досягнення цілей.
Характер взаємодії	Партнерський, суб'єкт–суб'єктний, на основі довіри й підтримки.	Консультативний, індивідуально-орієнтований.	Стимулюючий, мотиваційний, фасилітативний.
Роль педагога/наставника	Ментор, консультант, посередник між студентом і академічною системою.	Тьютор, консультант із побудови освітнього маршруту.	Коуч, фасилітатор процесу саморозвитку клієнта.
Інструменти взаємодії	Індивідуальні консультації, зустрічі, супровід у навчальній діяльності, підтримка в адаптації.	Планування навчального процесу, моніторинг результатів, індивідуальні програми навчання.	Постановка цілей, запитання, рефлексія, розвиток навичок самоконтролю.
Очікуваний результат	Академічна успішність, професійна зрілість, самостійність студента, розвиток критичного мислення.	Усвідомлена побудова освітнього маршруту, розвиток автономії в навчанні.	Досягнення конкретних цілей, підвищення ефективності діяльності, самореалізація.

Джерело: [1,2,5]

Як видно з таблиці, поняття академічного наставництва, тьюторства та коучингу тісно пов'язані між собою, проте відрізняються за метою, роллю педагога та типом взаємодії. Академічне наставництво, на відміну від коучингу,

має соціально-педагогічну спрямованість, передбачаючи не лише мотиваційну, а й освітню та виховну функцію.

На відміну від тьюторства, яке зосереджене на індивідуалізації навчального процесу, академічне наставництво охоплює ширший спектр діяльності — від академічного консультування до психологічної підтримки й розвитку соціальних навичок.

Порівняльний аналіз показує, що наставництво має більш широку соціально-педагогічну спрямованість, поєднуючи освітню, виховну, адаптаційну та мотиваційну функції.

Це зумовлює необхідність деталізованого розгляду основних функцій та завдань академічного наставництва, що реалізуються у закладах вищої освіти. Саме така систематизація дозволяє більш чітко зрозуміти, як наставництво впливає на академічну успішність, особистісний розвиток та професійну підготовку студентів, що представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

**Функції та завдання академічного наставництва
у закладах вищої освіти**

Група функцій	Зміст функції	Конкретні завдання наставництва	Очікувані результати
Освітня (навчальна)	Сприяння академічній успішності та розвитку пізнавальних навичок студентів.	– Надання індивідуальних консультацій щодо навчального процесу; – Формування навичок самостійної роботи; – Сприяння розвитку критичного та аналітичного мислення	Підвищення якості навчальних досягнень; розвиток академічної самостійності.
<i>Продовження таблиці 1.2.</i>			
Адаптаційна	Допомога студентам у пристосуванні до вимог освітнього середовища ЗВО.	– Ознайомлення першокурсників із правилами академічної доброчесності; – Формування навичок тайм-менеджменту;	Зменшення рівня тривожності, успішна інтеграція у студентське

		– Психолого-педагогічна підтримка у період адаптації.	середовище.
Виховна	Формування моральних, громадянських та професійних якостей майбутніх фахівців.	– Підтримка розвитку особистісних цінностей; – Виховання відповідального ставлення до навчання; – Сприяння становленню академічної культури.	Високий рівень самодисципліни, відповідальності, академічної доброчесності.
Комунікативна	Розвиток ефективної педагогічної та міжособистісної взаємодії.	– Формування довірливих відносин між наставником і студентом; – Створення відкритого середовища для діалогу; – Сприяння розвитку комунікативної компетентності.	Відкритість у спілкуванні, партнерський стиль взаємодії.
Профорієнтаційна	Підготовка студентів до професійного самовизначення та кар'єрного розвитку.	– Ознайомлення з можливостями професійної реалізації; – Сприяння участі у наукових гуртках, конференціях, стажуваннях; – Формування індивідуальної освітньої траєкторії.	Усвідомлений вибір професійного шляху, розвиток кар'єрних компетентностей.
Рефлексивна	Формування навичок самооцінки, саморефлексії та самовдосконалення.	– Проведення індивідуальних зустрічей для аналізу навчальних результатів; – Розвиток уміння оцінювати власні досягнення та помилки; – Підтримка внутрішньої мотивації до зростання.	Сформована рефлексивна позиція студента, здатність до самоаналізу.

Джерело: [1,2,5]

Як видно з таблиці, система академічного наставництва виконує багаторівневі функції, спрямовані не лише на підвищення ефективності навчального процесу, а й на гармонійний розвиток особистості студента. Зокрема, освітня й адаптаційна функції орієнтовані на академічну підтримку, тоді як виховна, комунікативна й рефлексивна — на гуманізацію освітнього

середовища та створення сприятливого психологічного клімату у студентських групах.

Реалізація зазначених функцій сприяє формуванню нової культури академічної взаємодії, у центрі якої — партнерство, взаємоповага й особистісна орієнтація. Як наголошує Ковальчук (2022), наставництво виступає інструментом персоніфікації освіти, що дозволяє враховувати індивідуальні потреби кожного здобувача, сприяючи розвитку його академічної мобільності та самостійності.

Можна стверджувати що, академічне наставництво — це не просто форма педагогічної підтримки, а комплексна система взаємодії, яка поєднує навчальні, виховні, комунікативні та мотиваційні компоненти, забезпечуючи цілісний розвиток майбутнього фахівця.

Таким чином, сучасне академічне наставництво поєднує традиційні педагогічні методи з інноваційними технологіями, орієнтуючись на створення адаптивного, відкритого та гуманістично спрямованого освітнього простору.

Академічне наставництво — це комплексна педагогічна система, спрямована на підтримку, розвиток і самореалізацію особистості студента в освітньому процесі. Воно поєднує педагогічні, психологічні та соціальні аспекти, сприяє формуванню академічної культури, відповідальності, самостійності й професійної зрілості.

Вивчення наукових джерел свідчить, що академічне наставництво є ефективним засобом гуманізації освіти, який забезпечує індивідуальний підхід до студента, формує партнерські стосунки у системі «викладач — студент» і створює сприятливе середовище для академічного та особистісного розвитку.

1.2. Історичні аспекти становлення та розвитку наставництва у системі вищої освіти

Ідея наставництва має глибоке історичне коріння і сягає давніх цивілізацій. Перші системні форми наставництва спостерігалися у давньогрецькій та римській освіті, де знання передавалися безпосередньо від педагога до учня у формі індивідуального навчання та наставництва. У давньогрецьких школах, наприклад, Платона та Арістотеля, наставники виконували роль педагогів і менторів, поєднуючи академічну освіту з морально-етичним вихованням.

У середньовічній Європі наставництво набуло форми гільдійної та університетської традиції, де досвідчені майстри навчали молодих спеціалістів ремеслу та науці. В університетах XII–XIII століть наставник поєднував роль викладача, наставника та куратора, забезпечуючи передачу знань і формування академічної культури студентів [5].

Таким чином, історично наставництво було не лише способом передачі знань, але й засобом соціальної інтеграції та формування морально-етичних орієнтацій учнів.

З розвитком європейських університетів у XV–XVIII століттях наставництво стало більш структурованим. У цьому періоді наставники виконували функції академічних кураторів, які відповідали за підготовку студентів до наукової діяльності, формування дисциплінарних навичок та розвиток критичного мислення.

Важливим етапом було запровадження індивідуальних консультацій та семінарів, де наставник виступав посередником між студентом і академічною спільнотою. Цей досвід ліг в основу сучасних моделей академічного наставництва, які поєднують навчально-консультаційну та адаптаційну функції [3].

Особливо значущим є вплив гуманістичної педагогіки епохи Відродження на розвиток наставництва, оскільки наставник стає не лише передавачем знань, а й провідником у формуванні цілісної особистості студента, що враховує його моральні, соціальні та інтелектуальні потреби.

Враховуючи історичний розвиток наставництва у системі вищої освіти, доцільно виділити ключові етапи його становлення та трансформації. Таблиця 1.3 узагальнює основні періоди розвитку наставництва, його характер та функціональні особливості у різні історичні епохи.

Як видно з таблиці, наставництво спочатку було орієнтоване на індивідуальну передачу знань та моральних орієнтацій, що характерно для давньогрецької та римської систем освіти. У середньовічних університетах його роль ускладнилася: наставник виступав як провідник у професійному та соціальному становленні студента, забезпечуючи академічну дисципліну та інтеграцію у студентське середовище.

Епоха Відродження ознаменувалася гуманістичною трансформацією наставництва, коли акцент змістився на формування цілісної особистості, розвиток критичного мислення та індивідуальний супровід студента. У XIX–початку XX століття наставництво здобуло форму академічного кураторства, спрямованого на підготовку студентів до наукової діяльності.

В Україні наставництво пройшло етап від формального кураторства у радянський період до гуманістично-орієнтованого підходу у незалежний період, де основну увагу приділено розвитку особистості студента та створенню партнерської взаємодії. У XXI столітті наставництво адаптувалося до сучасних освітніх реалій: з'явилися цифрові інструменти супроводу студентів, індивідуальні програми розвитку та форми peer-mentoring, що дозволяють підвищувати ефективність навчання та підтримувати особистісний розвиток.

Таким чином, Таблиця 1.3 наочно демонструє еволюцію наставництва, підкреслюючи його багатофункціональний характер та здатність інтегрувати історичні традиції з сучасними практиками вищої освіти.

Таблиця 1.3

Основні етапи розвитку наставництва у системі вищої освіти

Історичний	Географічний/системний	Характер	Ключові функції та
-------------------	-------------------------------	-----------------	---------------------------

період	контекст	наставництва	особливості
Давня Греція та Рим (V–I ст. до н.е.)	Давньогрецькі та римські школи	Індивідуальне навчання у форматі «учитель–учень»	Передача знань, морально-етичних орієнтацій, формування особистості; наставник поєднував навчання та виховання
Середньовічна Європа (XII–XV ст.)	Університети Болоньї, Парижа, Оксфорда	Академічне та ремісничче наставництво	Соціальна інтеграція студентів, передача професійних знань, контроль академічної дисципліни
Епоха Відродження (XV–XVIII ст.)	Європейські гуманістичні університети	Гуманістично-орієнтоване наставництво	Розвиток критичного мислення, формування цілісної особистості, індивідуальні консультації та семінари
XIX–поч. XX ст.	Університети Західної Європи	Академічне кураторство	Підготовка до наукової діяльності, розвиток дисциплінарних навичок, наставник — академічний керівник
СРСР (середина XX ст.)	Система вищої освіти України	Кураторство груп студентів	Контроль навчання, організація навчальної роботи, соціальна адаптація; акцент на дисципліну
Незалежна Україна (1990–2000-ті рр.)	Заклади вищої освіти України	Гуманістично-орієнтоване наставництво	Партнерська взаємодія, розвиток особистості, адаптація студента, формування академічної культури
XXI століття	Україна та міжнародний контекст	Сучасне академічне наставництво	Використання digital-інструментів (e-mentoring), peer-mentoring, індивідуалізація освітнього процесу, розвиток професійних та соціальних компетентностей

З таблиці видно, що наставництво у вищій освіті еволюціонувало від простого передавання знань до комплексної системи підтримки особистісного та професійного розвитку студента. Історичні трансформації демонструють поступовий перехід від директивного та контрольованого підходу до партнерської взаємодії, що поєднує навчальні, виховні, адаптаційні та мотиваційні функції.

Сучасні моделі наставництва у закладах вищої освіти України та світу, які включають peer-mentoring і e-mentoring, є логічним продовженням багатовікової традиції академічного супроводу, адаптованого до умов глобалізації та цифровізації освіти. Це підкреслює, що наставництво є універсальним педагогічним інструментом, здатним поєднувати історичний досвід із сучасними технологіями і вимогами ринку праці.

В Україні традиції наставництва у вищій школі розвивалися у контексті загальноєвропейського освітнього процесу, а з другої половини ХХ століття отримали більш системний характер. У радянській системі вищої освіти наставництво здебільшого проявлялося у формі кураторства студентських груп, де викладачі забезпечували контроль навчальної дисципліни, організацію навчальної роботи та соціальну адаптацію студентів.

З початком реформ у вищій освіті України у 1990-х–2000-х роках наставництво набуло гуманістичної спрямованості: акцент змістився з контролю до розвитку студента як суб'єкта навчальної діяльності. Дослідження Іваницької (2023) показують, що сучасне академічне наставництво у ЗВО України поєднує освітню, виховну та адаптаційну функції, спрямовані на формування професійної компетентності та особистісної зрілості студентів.

Особливістю української практики є розвиток peer-mentoring, коли старші студенти виступають наставниками для молодших, що забезпечує соціальну підтримку, інтеграцію у студентське середовище та передачу практичних знань.

У ХХІ столітті академічне наставництво зазнає глибоких трансформацій, що зумовлені соціально-економічними, технологічними та культурними змінами у світі. Глобалізація освіти, активне впровадження цифрових технологій, поява гібридних і дистанційних форм навчання створюють нові умови для взаємодії наставників і студентів. Сучасний освітній простір характеризується високим рівнем динамізму, відкритістю до інновацій, необхідністю безперервного навчання та розвитку цифрових компетентностей.

У цьому контексті академічне наставництво виходить за межі традиційного індивідуального супроводу і набуває більш гнучких, технологічно орієнтованих форм.

Однією з провідних тенденцій розвитку наставництва є цифровізація взаємодії між наставником і студентом, що сприяє створенню нових форматів педагогічної підтримки, орієнтованих на потреби сучасного покоління студентів. Так, у багатьох університетах світу впроваджуються електронні платформи, онлайн-консультації, цифрові профілі студентів і автоматизовані системи моніторингу навчальних досягнень. Це дозволяє наставнику здійснювати безперервний супровід студента, навіть за умов віддаленого навчання.

Зокрема, у науковій літературі виділяють кілька інноваційних форм академічного наставництва, які відповідають сучасним викликам освітнього процесу:

E-mentoring (електронне наставництво) — це форма педагогічної взаємодії, що реалізується через цифрові комунікаційні платформи (відеоконференції, навчальні портали, соціальні мережі, корпоративні месенджери). За визначенням Tinoco-Giraldo et al, *e-mentoring* забезпечує можливість підтримки студентів у режимі онлайн, сприяє доступності консультацій, зручності комунікації та гнучкому плануванню освітнього процесу. Цей формат особливо актуальний для студентів, які поєднують навчання з роботою або проживають поза межами університетського кампусу [5].

Групове наставництво — передбачає роботу наставника з невеликими студентськими колективами, що дозволяє створювати сприятливе освітнє середовище для розвитку комунікативних, командних та лідерських навичок. Така форма взаємодії ефективна при вирішенні типових проблем адаптації, взаємопідтримки, формуванні згуртованого студентського колективу.

Наставник у цьому випадку виступає не лише радником, а й фасилітатором спільного навчання, що допомагає студентам навчатися один від одного, обмінюватися досвідом і долати труднощі спільно.

Індивідуальні програми розвитку студента — це персоналізований формат наставництва, спрямований на формування унікальної освітньої траєкторії кожного здобувача освіти. Наставник допомагає визначити сильні сторони студента, розробити індивідуальний план професійного та особистісного зростання, вибрати напрями спеціалізації, дослідницькі проекти чи курси підвищення кваліфікації. Такий підхід забезпечує максимальну відповідність навчального процесу потребам, інтересам і майбутнім професійним цілям студента.

В українських ЗВО ці тенденції реалізуються через поєднання традиційних форм наставництва (кураторство, індивідуальні консультації) та сучасних технологій підтримки студентів, що дозволяє підвищувати академічну успішність, мотивувати до саморозвитку та готувати студентів до професійної діяльності на ринку праці.

1. Наставництво має довгу історію, яка бере початок у давньогрецькій та середньовічній освіті, і завжди поєднувало освітню, виховну та соціальну функції.

2. Європейські університети XV–XVIII століть заклали основи сучасних моделей наставництва, акцентуючи на індивідуальній підтримці, академічній та соціальній адаптації студентів.

3. В Україні наставництво пройшло шлях від формального кураторства до гуманістично-орієнтованого академічного наставництва, що інтегрує навчальну, виховну та адаптаційну функції.

4. Сучасні тенденції розвитку наставництва включають цифрові технології, індивідуалізацію навчального процесу та розвиток peer-mentoring,

що дозволяє підвищувати ефективність навчання та формувати професійні компетентності студентів.

1.3. Академічне наставництво як педагогічна технологія підтримки студентів

Педагогічна технологія у вищій освіті розглядається як систематизований комплекс методів, засобів і прийомів, спрямованих на ефективне забезпечення навчально-виховного процесу та формування компетентностей студентів. Такі технології мають забезпечувати оптимізацію взаємодії між викладачем і студентом, створення умов для індивідуалізації навчання та підвищення рівня засвоєння знань [9].

Академічне наставництво відповідає всім критеріям педагогічної технології: воно має чітко визначені цілі, методи реалізації, інструменти оцінки ефективності та передбачає системний підхід до підтримки студентів у навчанні і розвитку.

Академічне наставництво в контексті педагогічної технології розглядається як цілісна система взаємодії між наставником і студентом, спрямована на забезпечення індивідуального супроводу освітнього процесу, гармонійного розвитку особистості та формування готовності до майбутньої професійної діяльності. Це не просто форма допомоги чи консультування, а структурована педагогічна технологія, що інтегрує освітні, виховні, адаптаційні, соціальні та мотиваційні компоненти, орієнтовані на підтримку студента на всіх етапах навчання у закладі вищої освіти.

У своїй сутності академічне наставництво передбачає поєднання індивідуального підходу з принципами педагогічної доцільності, гуманізму та партнерства. Наставник виступає не лише як консультант, а як педагогічний провідник, координатор, порадник і фасилітатор особистісного розвитку студента. Такий підхід забезпечує не просто передачу знань, а формування

цілісного освітнього досвіду, де кожен здобувач освіти відчуває себе суб'єктом навчання, здатним до самостійного вибору, рефлексії та розвитку.

Основна мета академічного наставництва полягає у створенні сприятливих умов для реалізації інтелектуального, емоційного та соціального потенціалу студента, що дозволяє йому ефективно засвоювати знання, формувати ключові компетентності та досягати академічного й професійного успіху. Вона реалізується через систему педагогічних дій і взаємодій, спрямованих на підтримку самостійності, самопізнання та самореалізації особистості.

Зокрема, наставництво забезпечує можливість для студента:

- реалізувати свій навчальний потенціал, отримуючи допомогу у визначенні оптимальних стратегій навчання, подоланні труднощів, підвищенні ефективності пізнавальної діяльності. Наставник сприяє формуванню навичок самостійної роботи, критичного мислення та рефлексії, що дозволяє студенту не просто засвоювати інформацію, а усвідомлювати власну траєкторію розвитку.

- сформувати професійні та особистісні компетентності, які є необхідними для майбутньої діяльності. У процесі наставницької взаємодії студент набуває досвіду прийняття рішень, комунікації, співпраці, вирішення конфліктних ситуацій. Особлива увага приділяється формуванню професійної етики, відповідальності, уміння працювати в команді, що має важливе значення для майбутніх фахівців ветеринарної медицини, біотехнологій, аграрної сфери.

- адаптуватися до академічного та соціального середовища університету, що є одним із найважливіших завдань наставництва, особливо для студентів перших курсів. Наставник допомагає здобувачам освіти зорієнтуватися у структурі навчального процесу, навчальних вимогах, культурі університетського життя, сприяє налагодженню ефективних комунікативних зв'язків зі студентською спільнотою та викладачами.

- отримати підтримку у процесі саморозвитку та самостійного навчання. Академічний наставник виступає каталізатором внутрішньої мотивації

студента, стимулює його до самостійного пошуку знань, участі в наукових і соціальних проєктах, розвитку творчих здібностей. Така діяльність формує у студента почуття автономії, відповідальності за власні результати, віру у власні сили.

У педагогічному аспекті наставник виступає координатором навчального процесу, консультантом та партнером студента, що забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію, характерну для сучасних гуманістичних підходів у вищій освіті [1].

Академічне наставництво реалізується через певні структурні компоненти, які забезпечують його ефективність:

1. Цільова компонента — визначення мети наставництва, що полягає у всебічній підтримці студента та розвитку його академічної і професійної компетентності.

2. Змістова компонента — формування навчальних, виховних та адаптаційних заходів, включно з індивідуальними консультаціями, груповими зустрічами та програмами розвитку.

3. Методична компонента — використання методів наставництва, таких як діалог, коучингові прийоми, фасилітація, рефлексія та менторські практики.

4. Організаційна компонента — визначення форм взаємодії (індивідуальна, групова, дистанційна), графіка зустрічей та моніторинг результатів.

5. Оцінювальна компонента — система критеріїв оцінки ефективності наставництва, що включає академічні досягнення студента, рівень його самостійності та соціальної адаптації [11].

Для більш наочного уявлення про структуру академічного наставництва як педагогічної технології доцільно представити його компоненти та функції у вигляді узагальненої таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Структура та функції академічного наставництва як педагогічної технології

Компонента наставництва	Зміст / характеристика	Методи та інструменти реалізації	Очікуваний результат для студента
Цільова	Визначення основної мети наставництва — підтримка розвитку особистості та професійної компетентності студента	Формулювання індивідуальної освітньої траєкторії, постановка навчальних та кар'єрних цілей	Усвідомлені академічні та професійні цілі; підвищення мотивації до навчання
Змістова	Формування навчально-виховного та адаптаційного контенту	Індивідуальні консультації, семінари, менторські завдання, рефлексивні вправи	Розвиток академічних знань, компетентностей та соціальних навичок
Методична	Використання педагогічних методів та прийомів	Діалог, фасилітація, коучингові техніки, проектна діяльність, e-mentoring	Підвищення самостійності, критичного мислення та здатності до саморозвитку
Організаційна	Планування та координація процесу наставництва	Графіки зустрічей, групові та індивідуальні сесії, дистанційні платформи	Системність навчального супроводу та інтеграція у академічне середовище
Оцінювальна	Моніторинг ефективності наставництва	Оцінка навчальних досягнень, рефлексивні звіти, зворотний зв'язок	Виявлення прогалин у навчанні, корекція освітньої траєкторії, підвищення успішності
Функціональна	Виконання ключових педагогічних функцій наставництва	Освітня, адаптаційна, виховна, комунікативна, рефлексивна, профорієнтаційна функції	Комплексна підтримка студентів у навчанні, соціалізації та професійному розвитку

Таблиця демонструє, що академічне наставництво як педагогічна технологія є багаторівневою системою, у якій цільові, змістові, методичні, організаційні та оцінювальні компоненти взаємопов'язані та забезпечують реалізацію всіх функцій наставництва.

Реалізація педагогічної технології передбачає не лише академічну підтримку, а й розвиток соціальних, комунікативних та рефлексивних компетентностей студента, що робить наставництво універсальним інструментом у підготовці сучасного фахівця.

Таким чином, структура наставництва як педагогічної технології поєднує системність, індивідуалізацію та комплексність впливу на студента, що забезпечує підвищення його академічної успішності та професійної зрілості.

Для реалізації педагогічної технології академічного наставництва у сучасному освітньому середовищі використовується широкий спектр методів, які поєднують індивідуальний, груповий та цифровий підходи до взаємодії наставника і студента. Ці методи спрямовані не лише на передачу знань, а насамперед — на створення підтримувального освітнього простору, де студент може максимально реалізувати свій потенціал, сформувати професійні компетентності та розвинути навички саморегуляції й рефлексії.

До основних методів належать:

Індивідуальні консультації. Це одна з найефективніших форм роботи в межах академічного наставництва. Вона дозволяє наставнику враховувати індивідуальні потреби кожного студента — його темп навчання, мотивацію, освітні запити, життєві обставини. Під час таких зустрічей наставник надає рекомендації щодо організації навчального процесу, планування часу, підготовки до сесій, участі у науково-дослідній роботі чи академічній мобільності. Крім того, індивідуальні консультації сприяють розвитку навичок самостійного прийняття рішень, підвищенню впевненості у власних силах і зниженню рівня стресу, що є особливо важливим для першокурсників у період адаптації.

Групові зустрічі та семіари. Такі форми наставництва створюють сприятливе середовище для формування командного духу, взаємоповаги та колективної відповідальності. На цих зустрічах обговорюються питання

навчальної діяльності, академічної доброчесності, міжособистісної взаємодії у групі, професійного самовизначення. Важливим елементом групових занять є розвиток комунікативної компетентності — уміння слухати, аргументовано висловлювати власну думку, співпрацювати та вирішувати конфлікти. У Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького така практика успішно реалізується у формі круглих столів, дискусійних клубів та спільних волонтерських проєктів.

Рефлексивні практики. Рефлексія є невід’ємним елементом ефективного навчання і розвитку особистості. У межах академічного наставництва студенти залучаються до ведення «щоденників успіху», участі у тренінгах самопізнання, анкетуваннях і самооцінюванні. Це допомагає їм осмислити власні досягнення, визначити сильні та слабкі сторони, поставити нові цілі й вибудувати індивідуальну освітню траєкторію. Наставник, у свою чергу, виконує роль фасилітатора — спрямовує процес самопізнання, підтримує студента в усвідомленні його прогресу.

Менторські завдання та проєкти. Практична складова наставництва передбачає виконання завдань, які поєднують теоретичні знання з реальними ситуаціями майбутньої професійної діяльності. Наприклад, у ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького студенти ветеринарних спеціальностей можуть брати участь у міні-проєктах під керівництвом наставника — у лабораторних дослідженнях, ветеринарних практикумах, соціальних ініціативах, спрямованих на популяризацію гуманного ставлення до тварин. Такі завдання стимулюють розвиток відповідальності, лідерських якостей і вміння працювати у міждисциплінарній команді.

Цифрові платформи і E-mentoring. З огляду на тенденції цифровізації освіти, дедалі більшої популярності набуває електронне наставництво. Використання платформ для відеозустрічей (Zoom, Microsoft Teams), освітніх систем (Moodle, Google Classroom) та спеціалізованих комунікаційних ресурсів

(Slack, Discord) дозволяє підтримувати безперервний контакт між наставником і студентом, організовувати дистанційні консультації, обмін досвідом і зворотний зв'язок. Такий формат особливо актуальний для студентів, які перебувають на практиці, навчаються за індивідуальним графіком або беруть участь у міжнародних освітніх програмах.

Застосування цих методів дозволяє реалізувати індивідуальний та диференційований підхід до кожного студента, що є ключовою рисою ефективного наставництва [10].

На основі аналізу наукових джерел можна виділити основні функції академічного наставництва, які забезпечують його педагогічну ефективність:

1. Освітня функція — підвищення академічної успішності та розвиток пізнавальних компетентностей.

2. Адаптаційна функція — підтримка студентів у процесі інтеграції у навчальне та соціальне середовище закладу освіти.

3. Виховна функція — формування моральних, громадянських і професійних цінностей.

4. Комунікативна функція — розвиток ефективної взаємодії та комунікативної компетентності.

5. Рефлексивна функція — стимулювання саморефлексії та розвитку навичок самооцінки.

6. Профорієнтаційна функція — сприяння усвідомленому вибору професійного шляху та розвитку кар'єрних компетентностей [11].

Ці функції інтегруються у комплексну систему педагогічної підтримки, забезпечуючи цілісний розвиток студентів як особистостей та майбутніх фахівців.

1. Академічне наставництво є педагогічною технологією, яка забезпечує індивідуалізовану підтримку студентів, інтегруючи навчальні, виховні, адаптаційні та мотиваційні компоненти.

2. Воно передбачає системну організацію процесу, чіткі цілі, методи та інструменти, що дозволяє підвищувати ефективність навчання та сприяти розвитку особистості.

3. Методичні засоби наставництва включають індивідуальні консультації, групові зустрічі, рефлексивні практики, менторські проєкти та цифрові платформи.

4. Основні функції наставництва забезпечують підтримку академічного, соціального та професійного розвитку студента, що робить його універсальною технологією сучасної вищої освіти.

1.4. Роль академічного наставника у формуванні освітньої траєкторії студента

Освітня траєкторія студента – це систематизований шлях розвитку знань, компетентностей і професійних навичок, який формує індивідуальний освітній маршрут у процесі навчання. Вона включає академічні цілі, вибір дисциплін, участь у проєктах, наукову та позааудиторну діяльність, а також планування кар'єрного розвитку [10].

Формування освітньої траєкторії є складним процесом, який потребує професійного супроводу, мотиваційної підтримки та координації навчальної діяльності. Саме тут ключову роль відіграє академічний наставник.

Академічний наставник відіграє ключову роль у формуванні цілісного освітнього досвіду студента, виконуючи низку взаємопов'язаних функцій, спрямованих на розвиток особистісного, академічного та професійного потенціалу здобувача освіти. Його діяльність базується на принципах партнерства, підтримки та індивідуального підходу, що забезпечує ефективне функціонування системи академічного наставництва у вищій школі.

Першочерговою є консультативна функція, яка полягає у наданні студентам кваліфікованих порад щодо вибору навчальних дисциплін, форм і напрямів освітньої та наукової діяльності. Наставник допомагає розставити пріоритети, визначити найбільш раціональні способи організації навчального процесу, оптимізувати час та навантаження. Він виступає орієнтиром у складному освітньому середовищі, допомагаючи студентам приймати усвідомлені рішення щодо власного розвитку, наукової діяльності, участі у конференціях, конкурсах чи проєктах.

Важливою складовою наставництва є мотиваційна функція, спрямована на підтримку внутрішньої зацікавленості студента у навчанні та професійному зростанні. Наставник не лише надихає студентів на досягнення поставлених цілей, а й допомагає їм долати академічні труднощі, формувати позитивне ставлення до процесу навчання, усвідомлювати його цінність для майбутньої професійної реалізації. Через індивідуальні бесіди, мотиваційні зустрічі та залучення до практичних ініціатив наставник створює умови, за яких студенти відчують власну значущість, відповідальність і здатність до саморозвитку.

Не менш важливою є організаційна функція, яка передбачає координацію навчальної, наукової та виховної діяльності студентів. Наставник допомагає їм планувати індивідуальні освітні траєкторії, визначати послідовність і зміст навчальних завдань, формувати ефективні навички тайм-менеджменту. Він виступає посередником між студентом та адміністративними структурами університету, сприяючи гармонізації навчального процесу, залученню студентів до університетських подій, культурних і громадських заходів. Саме завдяки організаційній підтримці створюються умови для комплексного розвитку особистості студента — як фахівця, так і активного члена університетської спільноти.

Наступною є рефлексивна функція, яка орієнтована на розвиток у студентів здатності до самоаналізу, самопізнання та самооцінки. Наставник допомагає

студенту осмислити власні досягнення, визначити труднощі, спланувати подальші кроки освітнього зростання. Використання рефлексивних практик (анкетування, ведення щоденників навчальних результатів, самооцінювання) сприяє формуванню у студентів навичок критичного мислення, відповідальності за власний освітній шлях та вмінню адекватно оцінювати свої ресурси і досягнення. Рефлексивна діяльність під керівництвом наставника стимулює розвиток академічної самостійності та професійної зрілості.

У системі академічного наставництва значне місце посідає соціалізаційна функція, що полягає у сприянні адаптації студентів до нових умов навчання, особливо у перші роки навчання у закладі вищої освіти. Наставник допомагає їм інтегруватися у студентське середовище, встановити міжособистісні контакти, налагодити партнерські стосунки з викладачами. Завдяки цій функції студент засвоює норми академічної етики, доброчесності, відповідальності, вчиться ефективно спілкуватися, працювати у команді, що є основою його подальшої соціальної й професійної адаптації. У Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького соціалізаційна функція наставника реалізується через участь студентів у волонтерських проєктах, громадських ініціативах та студентських організаціях, що формують цінності академічної культури та корпоративної єдності.

Важливою складовою діяльності наставника є професійно-орієнтаційна функція, яка спрямована на формування у студентів усвідомленого ставлення до обраної спеціальності, професійних цінностей і майбутніх кар'єрних перспектив. Наставник допомагає студентам визначити їхні сильні сторони, виявити професійні інтереси, зорієнтуватися у можливостях подальшого працевлаштування чи наукової кар'єри. У межах цієї функції наставник організовує зустрічі з роботодавцями, професійні майстер-класи, стажування, сприяє участі студентів у науково-дослідних гуртках, конференціях, конкурсах професійної майстерності. Саме завдяки такій діяльності формується тісний

зв'язок між теоретичними знаннями, здобутими у процесі навчання, та їх практичним застосуванням у реальних умовах професійної діяльності (таб.1.5.)

Таблиця 1.5

Функції академічного наставника у формуванні освітньої траєкторії студента [11]

Функція наставника	Зміст функції	Методи та форми реалізації	Очікуваний результат для студента
Консультативна	Надання порад щодо вибору дисциплін, участі в проєктах та формування компетентностей	Індивідуальні консультації, коучинг-сесії, розробка індивідуальних планів	Усвідомлений вибір освітніх маршрутів, оптимізація навчального процесу
Мотиваційна	Підтримка внутрішньої мотивації, стимулювання саморозвитку	Мотиваційні бесіди, заохочення до участі у проєктах, наставницькі зустрічі	Підвищення активності та прагнення досягати навчальних і особистих цілей
Організаційна	Координація навчальної та позааудиторної діяльності	Планування графіку занять, участь у семінарах, тренінгах, конференціях	Ефективне використання часу, систематизація навчальної діяльності
Рефлексивна	Допомога у самооцінці та аналізі досягнень	Рефлексивні вправи, ведення щоденників, обговорення результатів	Розвиток навичок самоаналізу, здатності коригувати освітню траєкторію
Соціалізаційна	Сприяння адаптації до академічного і соціального середовища	Групові зустрічі, робота у командах, наставницькі тренінги	Формування комунікативних навичок, інтеграція в колектив
<i>Продовження таблиці 1.5</i>			
Професійно-орієнтаційна	Підтримка у плануванні кар'єрного розвитку та професійних цілей	Консультації щодо стажувань, проєктів, практичних завдань	Формування професійних компетентностей, усвідомлення кар'єрного шляху

Таблиця наочно відображає багатогранність і системність діяльності академічного наставника, який виконує не лише консультативну чи організаційну, а й стратегічну функцію у формуванні освітнього шляху студента. Його роль охоплює широкий спектр напрямів – від педагогічного супроводу до мотиваційної, соціально-психологічної та професійної підтримки.

Кожна функція наставника має чітке практичне наповнення, що виявляється у використанні різноманітних інструментів і технологій взаємодії зі здобувачем освіти. Це дозволяє:

- гармонійно поєднувати навчальну, соціальну й професійну підтримку, формуючи єдиний простір розвитку особистості;

- забезпечувати гнучкість та індивідуалізацію освітнього процесу, адаптуючи його до унікальних потреб, інтересів і можливостей кожного студента;

- активізувати особистісне й академічне зростання, стимулюючи пізнавальну активність, відповідальність за власний розвиток і готовність до самостійного прийняття рішень у навчанні та майбутній професійній діяльності.

Таким чином, наставник стає ключовим координатором освітньої траєкторії, допомагаючи студенту системно планувати навчання, професійний розвиток та соціальну адаптацію.

Для результативного вибудовування індивідуальної освітньої траєкторії наставник застосовує широкий спектр сучасних методів і засобів впливу на професійний та особистісний розвиток здобувачів освіти. Зокрема:

- персональні консультації та коучингові зустрічі забезпечують цілеспрямований супровід у виборі освітніх компонентів, плануванні навчальної діяльності та розвитку наукових інтересів.

- створення індивідуальних планів і програм розвитку передбачає формулювання освітніх цілей, визначення ключових етапів особистісного й

професійного зростання, а також систематизацію шляхів набуття необхідних компетентностей.

- використання цифрових технологій та e-mentoring дає змогу організувати дистанційну взаємодію, здійснювати моніторинг результатів навчання, застосовувати онлайн-ресурси для розширення можливостей саморозвитку.

- проведення групових заходів — семінарів, тренінгів, дискусій сприяє розвитку комунікативних, командних і проєктних умінь, формуванню навичок співпраці та взаємопідтримки в академічному середовищі.

- рефлексивні практики допомагають здобувачам усвідомити власний поступ: ведення щоденників досягнень, самоаналіз результатів, обговорення індивідуальних успіхів із наставником формують культуру саморозвитку та відповідальності за власну освітню траєкторію.

Наукові спостереження підтверджують, що активна позиція наставника у процесі вибудовування особистої освітньої траєкторії має багатовимірний позитивний вплив на розвиток здобувачів освіти.

Зокрема, така взаємодія: підвищує рівень навчальних досягнень, адже наставник допомагає вибудувати логіку освітнього процесу, надає індивідуальні рекомендації, стимулює до системності та самодисципліни; сприяє професійному становленню, мотивуючи до участі у дослідницьких, проєктних і практико-орієнтованих заходах, що розкривають потенціал та формують навички самореалізації в реальних умовах діяльності; створює умови для персоналізованого навчання, коли освітній процес узгоджується з інтересами, здібностями та життєвими цілями кожного учасника; зміцнює соціальну інтеграцію, допомагаючи гармонійно увійти в академічне середовище, вибудувати ефективну комунікацію, адаптуватися до спільноти та засвоїти цінності освітнього простору.

Таким чином, наставник виступає не лише консультантом, а й партнером у навчанні, координатором і мотиватором, що робить освітню траєкторію студента більш усвідомленою, системною та ефективною.

РОЗДІЛ 2
АКАДЕМІЧНЕ НАСТАВНИЦТВО ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
СТУДЕНТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

2.1. Психолого-педагогічна характеристика поняття «студентський потенціал»

Студентський потенціал – це сукупність інтелектуальних, особистісних, мотиваційних, соціальних та творчих можливостей студента, які можуть бути реалізовані у процесі навчання, науково-дослідницької діяльності, участі у позааудиторних заходах та професійній підготовці [11].

Це поняття охоплює як об'єктивні ресурси студента (знання, навички, здібності), так і суб'єктивні характеристики (мотивацію, готовність до саморозвитку, креативність, соціальну активність). Водночас студентський потенціал є динамічним, оскільки він формується та розвивається під впливом освітнього середовища, наставництва, педагогічної підтримки та особистісної активності студента.

На основі психолого-педагогічних досліджень можна виділити кілька ключових компонентів студентського потенціалу (таб.2.1):

1. Інтелектуальний компонент – рівень знань, логічного мислення, здатності до аналізу, синтезу та критичного оцінювання інформації.
2. Мотиваційно-вольовий компонент – прагнення до навчання, саморозвитку та досягнення результатів, наявність внутрішньої мотивації та здатності до подолання труднощів.
3. Соціально-комунікативний компонент – уміння взаємодіяти з оточуючими, працювати у команді, формувати партнерські відносини та ефективно спілкуватися.
4. Творчий компонент – здатність до генерації нових ідей, нестандартного підходу до вирішення проблем, прояву креативності у навчальній та практичній діяльності.

5. Емоційно-вольовий компонент – стійкість до стресових ситуацій, самоконтроль, здатність до адаптації та саморегуляції.

Таблиця 2.1

**Психолого-педагогічна структура студентського потенціалу
та шляхи його розвитку [11]**

Компонент студентського потенціалу	Зміст компоненту	Шляхи розвитку через педагогічний супровід	Очікуваний результат для студента
Інтелектуальний	Знання, аналітичні та критичні здібності, логічне мислення	Індивідуальні та групові заняття, наукові проєкти, інтерактивні методи навчання	Розвиток мислення, здатність до аналізу та синтезу інформації, академічна успішність
Мотиваційно-вольовий	Прагнення до навчання та саморозвитку, стійкість до труднощів	Наставництво, коучинг, мотиваційні бесіди, постановка цілей	Висока внутрішня мотивація, активність у навчанні та саморозвитку
Соціально-комунікативний	Вміння взаємодіяти з оточуючими, працювати у команді	Групові проєкти, семінари, тренінги, інтеграційні заходи	Розвинені комунікативні навички, ефективна соціалізація
Творчий	Креативність, нестандартне мислення, генерація нових ідей	Творчі завдання, проєкти, участь у конкурсах, дослідницька діяльність	Розвиток креативності, здатність до інноваційного підходу
Емоційно-вольовий	Самоконтроль, адаптивність, стресостійкість	Рефлексивні практики, психологічна підтримка, вправи на саморегуляцію	Стійкість до стресу, здатність до адаптації та саморегуляції

Кожен із цих компонентів взаємопов'язаний, утворюючи цілісну систему потенціалу студента, який може бути реалізований через навчальну, наукову та соціальну діяльність.

Таблиця демонструє, що студентський потенціал є багатокомпонентним та динамічним явищем, розвиток якого потребує цілісного педагогічного підходу. Кожен компонент потенціалу взаємопов'язаний і може бути ефективно реалізований через:

- наставництво та педагогічний супровід;
- участь у навчальних і позааудиторних активностях;
- розвиток рефлексивних, творчих і соціальних навичок.

Таким чином, педагогічні умови та наставницька підтримка дозволяють системно розвивати студентський потенціал, забезпечуючи успішну академічну діяльність, професійне становлення та особистісний розвиток студента.

Розвиток студентського потенціалу є складним і багатовимірним процесом, який визначається якістю освітнього середовища, рівнем педагогічної взаємодії та наявністю умов для особистісного саморозкриття. Від того, наскільки навчальний простір сприяє самореалізації, мотивації й залученню студентів до активної пізнавальної діяльності, залежить ефективність формування майбутніх фахівців.

До провідних педагогічних чинників, що забезпечують гармонійне розкриття студентського потенціалу, належать:

- індивідуалізація навчального процесу — побудова освітньої траєкторії з урахуванням особистісних характеристик, здібностей, інтересів і темпу розвитку кожного здобувача освіти. Такий підхід дає змогу оптимізувати процес навчання, посилити мотивацію та сприяти формуванню внутрішньої відповідальності за результати;

- наставництво та педагогічна підтримка — системний супровід з боку академічного наставника, який допомагає студенту визначити освітні цілі, подолати труднощі, розкрити власні здібності та сформувати ключові компетентності, необхідні для успішної професійної діяльності;

- активізація позааудиторної діяльності — залучення студентів до наукових, культурних, волонтерських, спортивних та творчих ініціатив, що формують соціальну зрілість, лідерські якості та вміння працювати в команді. Саме позааудиторна активність стає простором для самопізнання та розвитку соціальної відповідальності;

- створення стимулюючого освітнього середовища — застосування інноваційних технологій, інтерактивних методів навчання, проєктного та дослідницького підходів, що сприяють розвитку критичного мислення, креативності та підприємливості. Важливо, щоб освітній простір надихав на ініціативність, сприяв творчому пошуку та підтримував прагнення до самовдосконалення.

Таким чином, педагогічні умови та супровід створюють можливості для реалізації інтелектуального, мотиваційного, творчого та соціального потенціалу студентів, що визначає ефективність їх навчання та професійного становлення.

Студентський потенціал є фундаментальною складовою освітнього процесу, адже саме він визначає здатність особистості ефективно засвоювати знання, розвивати компетентності, творчо мислити та досягати поставлених цілей. Це інтегральне утворення, яке поєднує інтелектуальні, мотиваційні, комунікативні, емоційно-вольові та моральні ресурси особистості. Розвиток цього потенціалу є ключовою умовою побудови індивідуальної освітньої траєкторії, що відповідає потребам, інтересам і життєвим орієнтирам студента.

Формування та реалізація студентського потенціалу створює можливості для всебічного зростання особистості, зокрема:

1. Підвищення академічної успішності та рівня компетентностей. Активне розкриття потенціалу сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу, засвоєнню міждисциплінарних знань, розвитку аналітичного мислення й умінню застосовувати отримані знання на практиці. Студент стає більш цілеспрямованим, організованим і готовим до складних інтелектуальних викликів.

2. Формування креативного та критичного мислення, здатності до самостійного навчання. Розвинений студентський потенціал передбачає не лише вміння сприймати інформацію, а й здатність переосмислювати її, генерувати

нові ідеї, приймати нестандартні рішення. Це створює основу для самостійного здобуття знань, гнучкості мислення та інноваційної активності.

3. Розвиток соціальних і комунікативних навичок, адаптація до колективу та соціального середовища. Освітній процес, орієнтований на розвиток потенціалу, сприяє формуванню навичок ефективної взаємодії, толерантності, лідерства, емоційного інтелекту. Студент навчається працювати в команді, знаходити компроміси, відповідально ставитися до спільної діяльності, що є важливими передумовами для професійної та соціальної інтеграції.

4. Підтримка мотивації до саморозвитку та професійного зростання. Розвиток внутрішнього потенціалу формує усвідомлене прагнення до пізнання, вдосконалення власних умінь і реалізації творчих задумів. Це стимулює студента до постійного саморозвитку, участі в освітніх і наукових проєктах, волонтерських та громадських ініціативах, що, у свою чергу, підвищує його конкурентоспроможність на ринку праці.

Отже, розвиток студентського потенціалу є не лише важливою умовою досягнення успіху в навчанні, а й стратегічним ресурсом особистісного та професійного становлення майбутнього фахівця, здатного до активної участі у суспільному житті та ефективної самореалізації в мінливих умовах сучасного світу.

2.2. Взаємозв'язок між наставництвом і розвитком особистісного та професійного потенціалу студента

Особистісний потенціал студента охоплює суму психологічних, емоційних, мотиваційних та соціальних ресурсів, що забезпечують його здатність до саморозвитку, навчання, адаптації та ефективної взаємодії у соціальному середовищі [11].

Професійний потенціал визначається як комплекс знань, навичок, компетентностей і професійних якостей, які формуються в процесі навчання та практичної діяльності, і дозволяють студенту досягати успіху в майбутній професійній сфері [10].

Обидва види потенціалу є взаємопов'язаними і визначають успішність навчальної та професійної діяльності, а також адаптацію студента до соціального та академічного середовища.

Академічне наставництво є одним із провідних механізмів розвитку особистісного, інтелектуального та творчого потенціалу здобувача освіти. Воно поєднує в собі педагогічну підтримку, психологічний супровід і стратегічне спрямування освітнього шляху студента, створюючи умови для його гармонійного становлення як активної, самодостатньої та відповідальної особистості.

У процесі взаємодії наставника і студента формується простір партнерства, довіри та взаємоповаги, де педагог виступає не лише порадиником, а й провідником у світі освіти, науки й соціальної активності. Завдяки цьому академічне наставництво забезпечує:

1. Індивідуалізацію освітнього процесу. Наставник орієнтується на унікальні особливості кожного студента — його інтереси, здібності, професійні прагнення, темп навчання та стиль пізнання. Такий підхід створює умови для розкриття внутрішнього потенціалу, самовираження та досягнення оптимальних результатів у навчанні.

2. Підтримку саморозвитку та самоорганізації. Наставник допомагає студенту усвідомити власні ресурси, формує навички цілепокладання,

планування, рефлексії та самоконтролю. У результаті студент поступово переходить від зовнішньої до внутрішньої мотивації, вчиться керувати власним освітнім шляхом і відповідально ставитися до особистих досягнень.

3. Формування професійної компетентності та практичної готовності. Через залучення до дослідницьких, творчих і проєктних ініціатив наставник сприяє розширенню світогляду студента, допомагає інтегрувати теоретичні знання у практичну діяльність, формує вміння адаптуватися до сучасних викликів і знаходити ефективні рішення в реальних ситуаціях.

4. Розвиток соціальних і комунікативних навичок. Наставник створює сприятливі умови для інтеграції студента в академічне, культурне й професійне середовище, навчає ефективній міжособистісній взаємодії, лідерству, роботі в команді. Це сприяє соціальній зрілості, емпатії та готовності до конструктивного співробітництва.

5. Мотиваційно-ціннісний супровід. Наставництво допомагає підтримувати внутрішню енергію пізнання, долати труднощі, знаходити сенс у навчальній діяльності та формувати позитивне ставлення до майбутньої професії. Завдяки цьому студент відчуває упевненість у власних силах і прагне до безперервного вдосконалення.

Таким чином, наставництво виступає мостом між потенціалом студента та його реалізацією в навчальній та професійній діяльності.

Наукові дослідження виділяють кілька механізмів, через які наставництво впливає на розвиток студентського потенціалу (таб 2.2)

Таблиця 2.2

**Механізми впливу наставництва на особистісний
та професійний потенціал студентів ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького**

[1,10,11]

Механізм впливу	Зміст механізму	Приклади	Очікуваний
-----------------	-----------------	----------	------------

наставництва		реалізації в ЛНУВМБТ	результат для студента
Консультаційний	Аналіз сильних та слабких сторін, оптимізація освітньої траєкторії	Індивідуальні зустрічі зі студентами, планування навчання та участі у проєктах	Усвідомлений вибір навчальних та професійних пріоритетів, підвищення академічної ефективності
Мотиваційний	Стимулювання внутрішньої мотивації та прагнення досягати цілей	Наставницькі бесіди, заохочення до участі у конференціях та практиках	Підвищення активності, зацікавленості у навчанні та саморозвитку
Організаційний	Структурування навчального процесу та практичної діяльності	Планування лабораторних та клінічних практик, участь у наукових і творчих проєктах	Раціональне використання часу, систематизація навчальної та практичної діяльності
Рефлексивний	Розвиток умінь самооцінки та самоконтролю	Ведення щоденників досягнень, обговорення результатів навчання	Здатність до самокорекції, формування критичного мислення
Соціалізаційний	Інтеграція у колектив та розвиток комунікативних навичок	Групові проєкти, командна робота, участь у студентських клубах	Розвинені соціальні та комунікативні навички, ефективна адаптація у навчальному середовищі

1. Консультаційний механізм – наставник допомагає студенту аналізувати свої сильні та слабкі сторони, обирати оптимальні стратегії навчання та розвитку компетентностей.

2. Мотиваційний механізм – підтримка інтересу до навчання, формування цілеспрямованості та внутрішньої мотивації.

3. Організаційний механізм – наставник допомагає студенту структурувати навчальний процес, планувати участь у дослідницькій та практичній діяльності.

4. Рефлексивний механізм – розвиток умінь самоаналізу та самоконтролю, корекція освітньої траєкторії на основі власних досягнень.

5. Соціалізаційний механізм – інтеграція студента у колектив, розвиток комунікативних навичок, здатності до співпраці та партнерства.

Кожен із цих механізмів сприяє гармонійному розвитку особистісного та професійного потенціалу, забезпечуючи його системну та усвідомлену реалізацію.

Таблиця відображає, що наставництво у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького реалізується як цілісна система взаємопов'язаних механізмів, спрямованих на всебічний розвиток студента. Ця система охоплює особистісний, інтелектуальний, академічний і професійно-практичний виміри освітнього процесу, забезпечуючи гармонійне поєднання виховного, навчального й наукового впливу.

Завдяки наставництву створюються умови для:

- комплексного розвитку студентської особистості, де поєднуються академічні досягнення, практична діяльність, соціальна активність і відповідальність за результати власного навчання;

- індивідуалізації освітнього процесу, що передбачає урахування унікальних здібностей, потреб, мотивації та життєвих цілей кожного студента, сприяючи глибшому засвоєнню знань і саморозвитку;

- формування професійно спрямованих компетентностей, необхідних для успішної реалізації у вибраній сфері діяльності, розвитку самостійності, ініціативності та готовності до практичних викликів сучасного світу.

Таким чином, наставництво виступає ключовим інструментом педагогічного супроводу, який дозволяє студентам ЛНУВМБ максимально реалізувати свій потенціал, будувати індивідуальну освітню траєкторію та підвищувати власну академічну і професійну ефективність.

У практичному плані ефективне наставництво дозволяє студенту: створювати індивідуальну освітню траєкторію, що враховує особистісні та

професійні цілі; підвищувати самостійність та відповідальність за власне навчання; формувати професійні навички, які відповідають сучасним вимогам ринку праці; розвивати критичне та креативне мислення, здатність до аналізу та прийняття рішень; ефективно взаємодіяти в академічному та соціальному середовищі.

Цей підхід створює умови для усвідомленого розвитку потенціалу, а також підвищує рівень академічної успішності і професійної готовності студента.

1. Наставництво безпосередньо впливає на розвиток особистісного та професійного потенціалу студента, створюючи умови для його ефективної реалізації.

2. Вплив наставництва реалізується через комплекс механізмів: консультативний, мотиваційний, організаційний, рефлексивний та соціалізаційний.

3. Системне наставництво сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії, підвищенню академічної успішності, розвитку компетентностей та соціальної адаптації студента.

4. Таким чином, наставництво виступає ключовим інструментом педагогічного супроводу і розвитку потенціалу студентів, інтегруючи навчальні, соціальні та професійні аспекти освітнього процесу.

2.3. Зарубіжний та вітчизняний досвід організації академічного наставництва

У світовій освітній практиці академічне наставництво (academic mentoring) розглядається як системна форма підтримки студентів, спрямована на розвиток їхнього інтелектуального, професійного та особистісного потенціалу. Його сутність полягає у створенні партнерських взаємин між наставником і

студентом, у межах яких відбувається індивідуальний супровід освітньої траєкторії, консультування, мотиваційна підтримка та розвиток академічної самостійності [12].

У США, Великій Британії та Канаді наставництво є невід'ємним елементом освітньої політики університетів. У британських університетах (наприклад, Оксфордський, Кембриджський університети) академічні наставники виконують роль *personal tutors*, які допомагають студентам у професійній орієнтації, виборі навчальних дисциплін, а також у вирішенні соціально-психологічних питань.

У США функціонує модель "Faculty Advising", де кожному студентові призначається наставник із професорсько-викладацького складу. Наставник координує академічну успішність студента, сприяє участі у наукових дослідженнях, допомагає інтегруватися у навчальне середовище.

У Фінляндії та Швеції наставництво розглядається як частина інституційної системи підтримки добробуту студентів, що включає елементи психологічного консультування, профорієнтації та академічного коучингу. Особливу увагу приділяють формуванню навичок саморегуляції, лідерства, командної взаємодії та відповідальності за власне навчання.

Таблиця 2.3

Форми та моделі наставництва у зарубіжних університетах

Модель наставництва	Характеристика	Країна (приклад впровадження)
Індивідуальна модель (One-to-One Mentoring)	Особисті зустрічі наставника зі студентом для обговорення навчальних та професійних питань	Велика Британія, Канада

Групова модель (Peer Mentoring)	Старші студенти або випускники допомагають молодшим адаптуватися до навчального процесу	США, Австралія
Онлайн-наставництво (E-Mentoring)	Використання цифрових платформ для комунікації між наставником і студентом	Фінляндія, Нідерланди
Дослідницьке наставництво (Research Mentoring)	Наставник супроводжує студента під час виконання наукових проєктів, дипломних робіт, стажувань	Німеччина, Швеція
Кар'єрне наставництво (Career Mentoring)	Орієнтація студентів на формування професійної кар'єри, розвиток soft skills	США, Франція

Зарубіжний досвід показує, що успішне наставництво базується на принципах добровільності, довіри, взаємоповаги, конфіденційності та відкритої комунікації. Наставники проходять спеціальну підготовку, що забезпечує професійний рівень взаємодії з підопічними.

В Україні поняття академічного наставництва активно почало розвиватися упродовж останнього десятиліття, особливо у контексті реформування вищої освіти та впровадження принципів академічної доброчесності, студентоцентризму та компетентнісного підходу.

Академічне наставництво розглядається як складова системи педагогічного супроводу, що сприяє формуванню індивідуальних освітніх траєкторій та розвитку особистісного потенціалу студента [13].

У низці українських університетів наставництво реалізується через кураторство академічних груп, однак сучасна тенденція спрямована на перехід від адміністративного до партнерського наставництва, де викладач стає консультантом, фасилітатором та мотиватором у процесі навчання.

У Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького система наставництва ґрунтується на поєднанні традиційних і сучасних підходів. Куратори академічних груп

виконують функції не лише адміністративного, а й особистісно орієнтованого супроводу студентів.

Основні напрями наставницької діяльності в університеті:

- індивідуальна робота зі студентами — спрямована на підтримку адаптації першокурсників до навчального середовища;

- освітньо-професійне консультування — допомога у виборі напрямів дослідження, проходженні практики, підготовці курсових і дипломних робіт;

- формування soft skills — розвиток комунікабельності, відповідальності, командної взаємодії;

- організація виховних заходів — участь у волонтерських, культурно-просвітницьких і наукових ініціативах.

Завдяки такій моделі студенти не лише підвищують успішність, а й розвивають професійні компетентності, соціальну зрілість, готовність до самостійного прийняття рішень.

Таблиця 2.4

Порівняльна характеристика зарубіжного та вітчизняного досвіду

Критерій	Зарубіжний досвід	Вітчизняний досвід (Україна)
Підхід до наставництва	Партнерський, особистісно орієнтований	Змішаний (переважає адміністративно-організаційний)
Форма взаємодії	Індивідуальна, групова, онлайн	Переважно групова (кураторство)
Мета наставництва	Розвиток особистісного та професійного потенціалу	Адаптація, виховна робота, підтримка академічної успішності

Методи реалізації	Коучинг, тьюторинг, e-mentoring	Наставництво кураторів, консультативні зустрічі
Рівень інституційної підтримки	Високий (державні програми, сертифікація наставників)	Помірний, переважно ініціативи ЗВО
Результати	Висока залученість студентів, розвиток автономності	Поступовий розвиток партнерських відносин у навчанні

Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду організації академічного наставництва дає змогу зробити такі узагальнення:

1. У провідних країнах світу наставництво розглядається як стратегічна складова освітньої політики університетів, що сприяє формуванню конкурентоспроможного випускника.

2. В Україні наставництво перебуває на етапі інституційного становлення, проте має значний потенціал для розвитку, особливо у контексті гуманізації освіти.

3. Ефективна модель наставництва повинна базуватися на індивідуальному підході, психологічній підтримці та розвитку професійних компетентностей студентів.

4. Досвід ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького свідчить, що поєднання традиційного кураторства з сучасними наставницькими технологіями дає позитивні результати у формуванні особистісно зрілої, професійно компетентної молоді.

2.4. Модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу

У сучасних умовах трансформації системи вищої освіти України актуалізується потреба у створенні цілісних моделей педагогічного супроводу студентів, які забезпечують розвиток їхнього особистісного, інтелектуального й професійного потенціалу. Одним із ефективних засобів реалізації такого

підходу є академічне наставництво, яке виступає складовою особистісно орієнтованої освіти та сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії студента.

Академічне наставництво можна розглядати як педагогічну технологію підтримки розвитку студентського потенціалу, що передбачає цілеспрямовану взаємодію між наставником і студентом на засадах довіри, партнерства, суб'єкт-суб'єктної комунікації та спільного пошуку оптимальних шляхів досягнення освітніх цілей.

Сутність і концептуальні основи моделі

Модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу базується на низці психолого-педагогічних положень:

- визнання цінності особистості студента як активного суб'єкта власного розвитку;

- забезпечення умов для самопізнання, самореалізації та самовдосконалення;

- сприяння усвідомленню особистих цілей і перспектив професійного становлення;

- формування мотиваційної, когнітивної та діяльнісної складових потенціалу.

У структурі цієї моделі виокремлюють три взаємопов'язані компоненти:

1. Цільовий — визначає мету наставницької взаємодії: розвиток індивідуального потенціалу студента через підтримку у навчанні, професійній орієнтації та соціальній адаптації.

2. Змістово-процесуальний — охоплює форми, методи й засоби педагогічної підтримки (індивідуальні консультації, групові зустрічі, тьюторські бесіди, самооцінку досягнень, планування освітньої траєкторії).

3. Результативний — характеризує рівень сформованості особистісних, пізнавальних і професійних компетентностей студента, його готовність до самостійного прийняття рішень та відповідальності за власний розвиток.

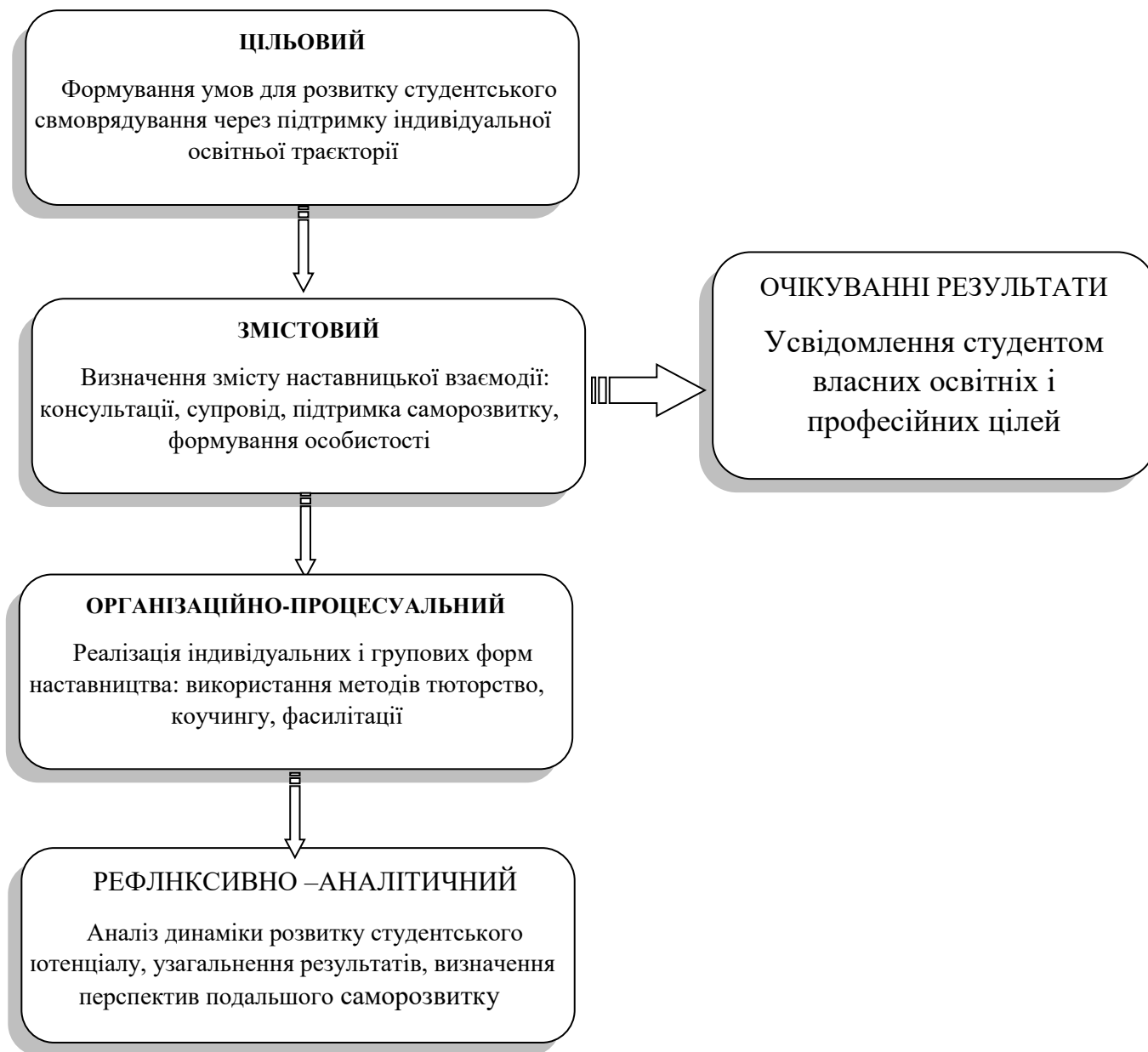

Рис.3.1. Модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу

Основні етапи реалізації моделі

Модель академічного наставництва реалізується поетапно, відповідно до логіки розвитку особистості студента у процесі навчання у закладі вищої освіти:

1. Діагностичний етап — визначення рівня студентського потенціалу, виявлення інтересів, мотивації, освітніх потреб і труднощів. Наставник проводить співбесіди, анкетування, спостереження для формування індивідуального портфоліо студента.

2. Проєктувальний етап — спільне формулювання цілей і завдань розвитку студента, побудова індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням можливостей закладу освіти.

3. Реалізаційний етап — впровадження наставницьких заходів (індивідуальні консультації, коучинг-сесії, участь у наукових і соціальних проєктах, академічні обміни).

4. Рефлексивно-аналітичний етап — аналіз динаміки розвитку студентського потенціалу, узагальнення результатів, визначення перспектив подальшого саморозвитку.

Для узагальнення системи взаємозв'язків між основними елементами наставницької діяльності доцільно представити її у вигляді моделі (табл. 2.5).

Представлена модель відображає системний характер академічного наставництва, у якому взаємодіють педагогічний вплив наставника та активна позиція студента. Її ефективність забезпечується дотриманням принципів індивідуалізації, довіри, співробітництва, розвитку критичного мислення та рефлексії.

Важливо, що кожен компонент моделі має не лише змістову, а й розвивальну функцію, адже наставництво не просто супроводжує процес навчання, а трансформує його в напрямі особистісного зростання. У цьому контексті академічний наставник виступає не як контролер, а як фасилітатор і партнер студента у процесі самопізнання, саморозвитку та професійного становлення.

Таблиця 2.5

**Структурно-функціональна модель впливу академічного
наставництва на розвиток студентського потенціалу**

Компоненти моделі	Зміст компонентів	Очікувані результати
Цільовий	Формування умов для розвитку студентського потенціалу через підтримку індивідуальної освітньої траєкторії.	Усвідомлення студентом власних освітніх і професійних цілей.
Змістовий	Визначення змісту наставницької взаємодії: консультації, супровід, підтримка саморозвитку, формування рефлексії.	Розвиток самостійності, відповідальності, критичного мислення.
Організаційно-процесуальний	Реалізація індивідуальних і групових форм наставництва; використання методів тьюторства, коучингу, фасилітації.	Активізація пізнавальної та професійної активності студентів.
Рефлексивно-аналітичний	Оцінювання динаміки розвитку потенціалу, аналіз освітніх досягнень, корекція цілей.	Готовність студента до самовдосконалення та професійного зростання.

Зв'язок моделі з практикою Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

У Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького академічне наставництво активно реалізується через систему індивідуального супроводу студентів, участь у наукових гуртках, проєктній діяльності, волонтерських ініціативах. Наставники допомагають студентам визначати професійні орієнтири, підвищувати рівень академічної успішності, формувати навички самопрезентації та наукової комунікації.

Практична реалізація моделі в університеті показує, що регулярна наставницька взаємодія сприяє підвищенню навчальної мотивації, розвитку лідерських якостей, зміцненню соціальної відповідальності студентів.

Розроблена модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу є важливим інструментом модернізації освітнього процесу у закладі вищої освіти. Вона забезпечує системний підхід до організації педагогічної підтримки, інтегрує діагностичні, консультативні та рефлексивні функції наставника, створюючи умови для саморозвитку кожного студента.

Застосування цієї моделі сприяє формуванню покоління випускників, здатних до критичного мислення, професійної мобільності, соціальної відповідальності та безперервного навчання впродовж життя.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ АКАДЕМІЧНОГО НАСТАВНИЦТВА НА РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

3.1. Мета, завдання та етапи експериментального дослідження

Метою експериментального дослідження є перевірка ефективності впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу у процесі навчання у закладі вищої освіти. Зокрема, дослідження спрямоване на визначення динаміки особистісного, пізнавального та професійного розвитку студентів за умов цілеспрямованої реалізації наставницької підтримки.

У контексті мети дослідження передбачено оцінку змін у мотиваційній сфері студентів, рівні їхньої академічної активності, здатності до самоаналізу, планування освітньої траєкторії та підвищення рівня комунікативної й рефлексивної компетентності.

Завдання експериментального дослідження

Для реалізації поставленої мети були визначені такі завдання:

1. Вивчити науково-теоретичні підходи до розуміння феномену академічного наставництва у вищій школі.
2. З'ясувати сутність і структуру студентського потенціалу як психолого-педагогічного феномену.
3. Обґрунтувати модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу.
4. Розробити педагогічну програму наставницької взаємодії викладача і студента у межах навчального процесу Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького.
5. Визначити критерії, показники та рівні сформованості компонентів студентського потенціалу.

6. Провести педагогічний експеримент, який передбачав би констатацію вихідного стану, реалізацію програми академічного наставництва та перевірку її результативності.

7. Проаналізувати отримані результати, зробити узагальнення і сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності наставницької діяльності у вищій школі.

Експериментальне дослідження реалізовувалося у три послідовні етапи — констатувальний, формувальний і контрольно-узагальнювальний, кожен з яких мав власні цілі, завдання та методи роботи.

Перший етап — констатувальний (діагностичний)

Мета етапу: виявлення вихідного рівня розвитку студентського потенціалу та з'ясування стану реалізації академічного наставництва у навчальному процесі університету.

Основні завдання етапу:

- проаналізувати стан наукового вивчення проблеми академічного наставництва у вітчизняній і зарубіжній педагогіці;
- визначити критерії оцінювання рівнів розвитку студентського потенціалу (мотиваційного, когнітивного, комунікативного, рефлексивного);
- провести первинну діагностику студентів для з'ясування вихідних показників за визначеними критеріями;
- дослідити ставлення студентів до наставництва, очікування та труднощі у взаємодії з викладачами.

Зміст етапу: На цьому етапі проводився аналіз наукової та навчально-методичної літератури, а також емпіричне дослідження, що включало анкетування, тестування, бесіди та спостереження.

Зокрема, у межах експерименту використовувалися такі діагностичні методики:

- Опитувальник для визначення навчальної мотивації (за модифікацією А. Реана, В. Якуніна) — дозволив з'ясувати провідні мотиви навчальної діяльності студентів, виявити рівень їх зацікавленості у здобутті знань, спрямованість на досягнення успіху чи уникнення невдач, а також визначити внутрішні й зовнішні чинники, що впливають на пізнавальну активність.

- Методика оцінки самооцінки професійної готовності (Г. Казанцевої) — сприяла виявленню ступеня усвідомлення студентами власної підготовленості до майбутньої професійної діяльності, рівня впевненості у своїх можливостях, здатності застосовувати набуті знання й уміння на практиці, а також наявності професійних орієнтирів і ціннісних установок.

- Шкала оцінки комунікативної компетентності (Л. Михайлової) — дала змогу проаналізувати розвиток комунікативних умінь студентів, їх здатність до ефективної міжособистісної взаємодії, толерантності, емпатії, гнучкості у спілкуванні та готовності до конструктивного діалогу в навчальному і професійному середовищі.

- Рефлексивний тест «Хто я?» (за М. Куном і Т. Макпартлендом) — використовувався для дослідження особистісної самоідентифікації студентів, виявлення структури їхніх уявлень про себе, домінантних цінностей, життєвих орієнтацій і рівня розвитку рефлексивного мислення.

У дослідженні брали участь студенти 1–3 курсів університету (загалом 120 осіб). На основі результатів було визначено експериментальну та контрольну групи.

Очікувані результати: тримати узагальнену картину рівня розвитку потенціалу студентів і з'ясувати потребу у педагогічній підтримці через систему наставництва.

Другий етап — формувальний (практичний)

Мета етапу: впровадження у практику вищої освіти розробленої моделі академічного наставництва та перевірка її впливу на розвиток студентського потенціалу.

Основні завдання:

- апробувати педагогічну програму наставницької взаємодії;
- реалізувати систему заходів, спрямованих на розвиток мотиваційної, когнітивної, комунікативної та рефлексивної складових потенціалу;
- забезпечити педагогічний супровід освітньої траєкторії студентів;
- підвищити рівень педагогічної компетентності наставників.

Зміст етапу: На цьому етапі було реалізовано програму академічного наставництва, що включала такі компоненти:

1. Індивідуальні консультації наставника зі студентом щодо вибору дисциплін, формування індивідуального навчального плану, визначення освітніх цілей.

2. Мінітренінги із розвитку навичок саморегуляції, тайм-менеджменту, ефективної комунікації, роботи в команді.

3. Групові зустрічі наставників і студентів, спрямовані на вирішення навчальних і психологічних труднощів, формування атмосфери довіри.

4. Залучення студентів до наукових, волонтерських і соціальних проєктів, що сприяло самореалізації та розкриттю їхнього потенціалу.

5. Використання методів коучингу та тьюторства, які орієнтовані на розвиток рефлексії, самостійного прийняття рішень і відповідальності за власний розвиток.

Роль наставників на цьому етапі полягала у виконанні консультативної, мотиваційної, підтримувальної, організаційної та професійно-орієнтаційної функцій.

Формувальний етап тривав протягом одного навчального року (два семестри) і

супроводжувався постійним моніторингом змін у поведінці, успішності та особистісному розвитку студентів.

Очікувані результати: Підвищення рівня навчальної мотивації, самостійності, усвідомленості професійного вибору, покращення міжособистісної взаємодії та формування позитивного ставлення до процесу саморозвитку.

Третій етап — контрольнo-узагальнювальний (результативний)

Мета етапу: оцінити результативність упровадженої моделі академічного наставництва, визначити динаміку змін показників розвитку студентського потенціалу, порівняти результати експериментальної та контрольної груп.

Основні завдання:

- здійснити повторну діагностику студентів за критеріями розвитку потенціалу;
- провести кількісний і якісний аналіз отриманих результатів;
- узагальнити дані щодо ефективності наставницьких технологій;
- сформулювати висновки та практичні рекомендації для подальшого впровадження системи наставництва.

Зміст етапу: Було проведено повторне тестування, анкетування та інтерв'ювання студентів, що дало змогу простежити зміни в їхній навчальній мотивації, самооцінці, комунікативній активності, рівні рефлексії та професійній орієнтації.

Для обробки даних застосовувалися методи математичної статистики (t-критерій Стьюдента, коефіцієнт варіації, порівняльний аналіз середніх значень).

Очікувані результати:

- підвищення рівня всіх компонентів студентського потенціалу в експериментальній групі;
- зростання зацікавленості у професійному самовдосконаленні;
- формування позитивного досвіду наставницької взаємодії;

- підтвердження ефективності академічного наставництва як чинника розвитку студентської особистості.

Узагальнена характеристика етапів експериментального дослідження, їх змісту та очікуваних результатів подана у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Етапи експериментального дослідження, їх завдання, зміст і очікувані результати

Етап дослідження	Мета і завдання	Зміст діяльності	Очікувані результати
I етап — констатувальний (діагностичний)	<ul style="list-style-type: none"> - Визначити вихідний рівень розвитку студентського потенціалу. - З'ясувати стан впровадження академічного наставництва у навчальному процесі. - Розробити критерії та показники оцінювання розвитку потенціалу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми наставництва. - Визначення критеріїв, показників і рівнів розвитку потенціалу студентів. - Проведення анкетування, тестування, спостережень. - Формування контрольної та експериментальної груп. 	<ul style="list-style-type: none"> - Отримано вихідні дані про рівень розвитку компонентів студентського потенціалу. - Виявлено потребу у педагогічній підтримці через систему наставництва.
II етап — формувальний (практично-експериментальний)	<ul style="list-style-type: none"> - Реалізувати модель академічного наставництва. - Апробувати педагогічну програму наставницької взаємодії. - Розвивати основні компоненти студентського потенціалу: мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний 	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження програми академічного наставництва. - Проведення індивідуальних консультацій, тренінгів, групових зустрічей. - Застосування методів коучингу, тьюторства, рефлексивного аналізу. - Моніторинг динаміки розвитку студентів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Активізація навчальної мотивації та самостійності студентів. - Підвищення рівня саморегуляції, комунікативності, професійного самовизначення. - Формування позитивного досвіду наставницької взаємодії.

<i>Продовження таблиці 3.5.</i>			
III етап — контрольно- узагальнювальний (результативний)	<ul style="list-style-type: none"> - Визначити динаміку змін рівня розвитку студентського потенціалу. - Перевірити ефективність моделі академічного наставництва. - Узагальнити результати експерименту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Повторна діагностика студентів експериментальної та контрольної груп. - Кількісний і якісний аналіз результатів (використання статистичних методів). - Інтерпретація даних та формулювання висновків. 	<ul style="list-style-type: none"> - Підтвердження ефективності академічного наставництва. - Встановлення позитивної динаміки розвитку потенціалу студентів. - Розроблення рекомендацій щодо впровадження наставницької системи у ЗВО.

Отже, експериментальне дослідження мало на меті не лише емпіричну перевірку ефективності академічного наставництва, а й практичне підтвердження його ролі у розвитку студентського потенціалу. Реалізація трьох етапів дала змогу встановити закономірності впливу наставницької взаємодії на формування особистісної, когнітивної, комунікативної та рефлексивної готовності студентів до професійного саморозвитку.

3.2. Методика реалізації програми академічного наставництва у студентському середовищі Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Реалізація програми академічного наставництва у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького здійснювалася з урахуванням освітніх традицій університету, сучасних вимог до особистісно орієнтованого навчання та потреб студентської молоді у підтримці, самореалізації й професійному становленні. Методика передбачала створення педагогічно цілісної системи взаємодії між наставником і студентом, що ґрунтується на засадах довіри, партнерства, діалогу, поваги до індивідуальності кожного здобувача освіти.

Метою програми академічного наставництва є створення умов для розвитку студентського потенціалу, формування вмінь саморегуляції, усвідомлення власної освітньої траєкторії та професійного самовизначення через системну наставницьку підтримку з боку викладачів і старших студентів.

Основні принципи реалізації програми

Реалізація наставницької діяльності у студентському середовищі здійснювалася з опорою на такі педагогічні принципи:

1. Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії – наставник і студент є рівноправними партнерами освітнього процесу, які спільно визначають мету та напрями розвитку.

2. Принцип індивідуалізації та варіативності – урахування особистих потреб, здібностей і навчальних цілей кожного студента.

3. Принцип рефлексивності – розвиток у студентів здатності аналізувати власні досягнення, помилки, перспективи.

4. Принцип розвитку та самореалізації – сприяння максимальному розкриттю потенціалу студента у навчальній, науковій, громадській діяльності.

5. Принцип партнерства та співробітництва – формування довірливих стосунків між наставником, студентом і академічною спільнотою.

Для забезпечення результативності наставницької діяльності були створені певні педагогічні умови, серед яких:

- організаційна підтримка з боку адміністрації університету, деканатів та кафедр (призначення наставників, координація роботи, моніторинг результатів).

- підготовка наставників через методичні семінари, тренінги, обмін досвідом між викладачами й студентами-кураторами.

- залучення студентського самоврядування до процесу наставництва (створення команди студентських менторів, активна участь у програмах адаптації першокурсників).

- використання сучасних цифрових інструментів (електронні щоденники наставника, онлайн-консультації, інтерактивні платформи).

- поєднання індивідуальної та групової роботи, що забезпечує баланс між персоналізованою підтримкою та колективним навчанням.

Структуру програми подано у таблиці 3.2, де відображено етапність, зміст і очікувані результати наставницької діяльності. Розроблена програма включала три основні модулі, кожен з яких відповідав певному етапу навчання студента у закладі вищої освіти:

Таблиця 3.2.

Структура і зміст програми академічного наставництва

Модуль	Основний зміст і форми роботи	Очікувані результати
1. Адаптаційно-орієнтаційний (I курс)	Ознайомлення з університетом, структурою освітнього процесу, правилами академічної доброчесності. Проведення зустрічей з наставником, старшими студентами, тренінгів з командоутворення, комунікативних ігор.	Соціальна адаптація студентів, формування позитивного ставлення до навчання, зниження рівня тривожності.
2. Мотиваційно-розвивальний (II–III курс)	Консультації щодо вибору освітньої траєкторії, участь у наукових гуртках, волонтерських і проєктних ініціативах, майстер-класи з самоменеджменту.	Підвищення рівня академічної мотивації, розвиток комунікативних і когнітивних умінь, формування навичок саморегуляції.
3. Професійно-рефлексивний (IV курс)	Індивідуальні консультації щодо кар'єрного планування, рефлексивні сесії, зустрічі з роботодавцями, написання портфоліо досягнень.	Сформованість професійної ідентичності, готовність до працевлаштування, розвиток лідерських якостей.

Методика реалізації програми базувалася на використанні комплексу взаємопов'язаних методів і форм роботи, серед яких:

- Індивідуальні консультації (з питань адаптації, професійного вибору, саморозвитку).

- Тренінгові заняття з розвитку комунікативних навичок, тайм-менеджменту, стресостійкості.

- Групові дискусії та мозкові штурми на теми академічної доброчесності, цінностей освіти, професійної етики.

- Проектна діяльність — участь у студентських ініціативах, дослідницьких і волонтерських програмах під керівництвом наставників.

- Портфоліо студента як інструмент самооцінювання й моніторингу розвитку компетентностей.

- Онлайн-комунікація через платформи Moodle, Google Classroom, Telegram-групи тощо.

У ході наставницької діяльності наставник виконує низку функцій, які забезпечують ефективність освітньої взаємодії (див. таблицю 3.3). До основних функцій належать: консультативна, мотиваційна, організаційна, рефлексивна, соціалізаційна та професійно-орієнтаційна.

Вони спрямовані на комплексну підтримку студента — від адаптації до формування його професійної самосвідомості та готовності до майбутньої діяльності.

Таким чином, система академічного наставництва в ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького сприяє не лише академічному успіху студентів, а й їхній соціально-професійній самореалізації. Через поєднання консультативної, мотиваційної, організаційної, рефлексивної, соціалізаційної та професійно-орієнтаційної функцій наставники формують у студентів ціннісні орієнтири, необхідні для ефективної адаптації до майбутньої професійної діяльності.

Таблиця 3.3

**Функції академічного наставника у процесі реалізації програми в
ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького**

Функція наставника	Зміст діяльності наставника у контексті ЛНУВМБТ	Очікувані результати для студентів
1. Консультативна	Надання рекомендацій щодо вибору навчальних дисциплін, участі у наукових гуртках, підготовки до практичних занять та професійних стажувань.	Підвищення успішності, формування усвідомленої освітньої траєкторії, розвиток навичок самостійної роботи.
2. Мотиваційна	Стимулювання студентів до активної участі в освітньому процесі, науково-дослідній діяльності, волонтерських та профорієнтаційних заходах факультету.	Зростання академічної та професійної мотивації, розвиток почуття відповідальності та ініціативності.
3. Організаційна	Координація навчальної та позааудиторної діяльності студентів: участі у студентських конференціях, наукових гуртках, профільних виставках.	Раціональне планування навчального часу, удосконалення навичок самоорганізації та командної взаємодії.
4. Рефлексивна	Проведення рефлексивних зустрічей, спрямованих на осмислення студентами власних результатів навчання та професійного зростання.	Розвиток здатності до самоаналізу, критичного мислення, усвідомлення власних сильних і слабких сторін.
5. Соціалізаційна	Підтримка у процесі адаптації студентів до академічного та соціального середовища університету, налагодження ефективної комунікації у студентській групі.	Зміцнення студентського колективу, формування позитивного мікроклімату, розвиток комунікативної компетентності.
6. Професійно-орієнтаційна	Ознайомлення студентів із сучасними тенденціями розвитку ветеринарної медицини та біотехнологій, участь у зустрічах із роботодавцями, фахівцями-практиками.	Формування професійної ідентичності, підготовка до майбутньої кар'єри, усвідомлення значення власного потенціалу.

Отже, реалізація програми академічного наставництва у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького довела, що наставництво виступає ефективним педагогічним інструментом розвитку студентського потенціалу, формує відповідальність,

академічну культуру, здатність до самоосвіти й професійного самовизначення. Системність і науково обґрунтований підхід до наставницької діяльності дозволяють зробити її важливим складником гуманістичної освітньої парадигми університету.

3.3. Аналіз і порівняння результатів констатувального та формувального етапів експерименту у ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького

Експериментальне дослідження, проведене у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, було спрямоване на перевірку ефективності програми академічного наставництва у формуванні студентського потенціалу. Його реалізація здійснювалася у два основні етапи — констатувальний і формувальний, що дозволило об'єктивно оцінити динаміку змін у рівнях розвитку пізнавальної активності, академічної мотивації, саморефлексії та соціальної адаптованості студентів.

Констатувальний етап експерименту

Метою констатувального етапу було визначення початкового рівня сформованості основних показників студентського потенціалу. Для цього було обрано дві групи студентів першого курсу факультетів ветеринарної медицини та біотехнологій — контрольну та експериментальну.

У ході діагностики використовувалися такі методи:

- анкетування з метою виявлення рівня адаптації до навчального середовища;
- тестування мотиваційної сфери студентів (методика за Л. Орловою, адаптована до освітнього контексту);
- методика визначення рівня саморефлексії (за В. Столяренко);

- спостереження за навчальною активністю та участю студентів у позааудиторних заходах.

Результати констатувального етапу показали, що більшість студентів експериментальної групи мали середній або низький рівень академічної мотивації (близько 64%), недостатній рівень саморегуляції (58%) і середній рівень адаптації до навчального середовища (61%). Це свідчило про потребу у створенні системи підтримки, що враховувала б індивідуальні особливості студентів і сприяла розвитку їхнього потенціалу через академічне наставництво.

Формувальний етап експерименту

На цьому етапі в експериментальній групі було реалізовано програму академічного наставництва, яка передбачала комплекс заходів:

- систематичні зустрічі студентів із наставниками (індивідуальні та групові консультації);
- організацію тренінгів з розвитку комунікативної компетентності та навичок самоменеджменту;
- створення студентських менторських пар для взаємопідтримки;
- участь у проектно-дослідницькій діяльності факультету;
- проведення рефлексивних сесій для аналізу власного навчального прогресу.

Реалізація програми відбувалася протягом двох семестрів і мала на меті активізацію когнітивних, емоційно-мотиваційних і соціально-комунікативних компонентів студентського потенціалу.

Для оцінювання результативності впровадження програми використовувалися ті самі діагностичні методики, що й на констатувальному етапі, що забезпечило об'єктивність порівняння.

Порівняльний аналіз результатів

Результати формувального етапу експерименту свідчать про позитивну динаміку у більшості показників студентського потенціалу. У таблиці 3.4 подано узагальнені дані порівняльного аналізу.

Таблиця 3.4

Порівняльна характеристика результатів констатувального та формувального етапів експерименту у ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького

Показник	Рівень	Констатувальний етап, %	Формувальний етап, %	Динаміка змін, %
Академічна мотивація	Високий	18	47	+29
	Середній	46	43	-3
	Низький	36	10	-26
Саморегуляція навчальної діяльності	Високий	21	49	+28
	Середній	49	44	-5
	Низький	30	7	-23
Рівень адаптації до академічного середовища	Високий	24	55	+31
	Середній	61	38	-23
	Низький	15	7	-8
Соціальна активність	Високий	22	52	+30
	Середній	58	41	-17
	Низький	20	7	-13

Як видно з таблиці 3.4, найбільш виражені позитивні зрушення спостерігаються у зростанні академічної мотивації, саморегуляції навчальної діяльності та соціальної активності студентів експериментальної групи. Зокрема, частка студентів із високим рівнем академічної мотивації збільшилася на 29%, тоді як із низьким рівнем — зменшилася більш ніж утричі.

Це свідчить про ефективність програми академічного наставництва, яка створила умови для розвитку внутрішніх ресурсів студентів, підвищення їхньої самостійності та впевненості у власних силах.

3.4. Інтерпретація результатів дослідження та їх практичне значення

Результати проведеного педагогічного експерименту у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького засвідчили, що впровадження програми академічного наставництва є ефективним інструментом розвитку студентського потенціалу, підвищення якості освітнього процесу та формування академічної культури. У процесі аналізу було визначено основні тенденції, закономірності та практичні ефекти, які мають як теоретичне, так і прикладне значення для організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Інтерпретація отриманих результатів

На підставі порівняльного аналізу показників констатувального та формувального етапів встановлено суттєві позитивні зміни у динаміці розвитку основних компонентів студентського потенціалу — когнітивного, мотиваційного, комунікативного та рефлексивного.

У результаті впровадження програми академічного наставництва спостерігалися такі тенденції:

1. Зростання академічної мотивації студентів.

Після участі у програмі значно збільшилася кількість студентів із високим рівнем внутрішньої мотивації до навчання. Вони почали виявляти більшу зацікавленість у науковій роботі, прагнення до саморозвитку та професійного вдосконалення. Це свідчить про те, що наставництво створює умови для

формування усвідомленої позиції студента як активного суб'єкта навчального процесу.

2. Посилення саморегуляції та відповідальності.

Під впливом наставницької підтримки студенти почали ефективніше планувати свій навчальний час, виконувати завдання вчасно, брати відповідальність за результати власного навчання. Формування таких навичок є основою для розвитку самостійності й автономності майбутніх фахівців.

3. Підвищення рівня рефлексивності.

Регулярні індивідуальні бесіди, самооцінка успіхів і труднощів, обговорення власного навчального досвіду сприяли розвитку здатності студентів до самоаналізу та самокорекції. Ця якість є надзвичайно важливою для фахівців ветеринарної медицини та біотехнологій, адже дозволяє критично оцінювати власні професійні дії.

4. Розвиток соціальної адаптації та комунікативної компетентності.

Завдяки діяльності академічних наставників покращився соціально-психологічний клімат у студентських групах, зросла взаємодопомога, налагодилися партнерські відносини між студентами та викладачами. Наставництво допомогло першокурсникам швидше адаптуватися до нового середовища, зменшити рівень тривожності та відчуженості.

5. Формування професійної ідентичності.

Залучення студентів до профорієнтаційних заходів, наукових гуртків, зустрічей із фахівцями-практиками сприяло усвідомленню ними майбутньої ролі у професійному середовищі. Студенти почали краще розуміти вимоги до сучасного фахівця, цінувати важливість власного внеску у розвиток галузі ветеринарії та біотехнологій.

6. Підвищення інтеграційності освітнього середовища.

Впровадження наставництва сприяло формуванню партнерської взаємодії між студентами, кураторами, викладачами та адміністрацією університету.

Освітній процес набув більш цілісного характеру, де навчальна, наукова та виховна діяльність функціонували у взаємозв'язку.

Психолого-педагогічна інтерпретація результатів

Отримані результати свідчать, що академічне наставництво у студентському середовищі виконує не лише адаптаційну чи консультативну функцію, а є комплексним психолого-педагогічним феноменом, який впливає на формування особистості майбутнього фахівця.

З позицій гуманістичної педагогіки наставництво реалізує принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії, коли студент розглядається не як об'єкт навчання, а як активний учасник освітнього процесу. У межах цієї взаємодії наставник не лише передає знання, а й створює умови для розкриття індивідуальних здібностей, самопізнання й розвитку самооцінки студентів.

З психологічної точки зору, наставництво сприяє позитивній динаміці мотиваційно-ціннісної сфери, формує емоційно стабільне навчальне середовище, що знижує рівень стресу та тривожності серед студентів, особливо у перші роки навчання. Це підтверджують емпіричні дані: студенти експериментальної групи демонстрували більш стійку навчальну мотивацію, кращу комунікацію та вищу самооцінку.

Практичне значення результатів дослідження

Практична цінність проведеного дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути безпосередньо використані у діяльності закладів вищої освіти України, зокрема у системі академічного наставництва ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького.

Основні напрями практичного впровадження результатів дослідження:

1. Розроблення університетських програм наставництва.

На основі отриманих результатів може бути створена типова модель організації академічного наставництва, адаптована до специфіки факультетів, освітніх програм і контингенту студентів.

2. Підвищення кваліфікації викладачів і наставників.

Розроблена методика наставницької взаємодії може бути використана у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників для вдосконалення їхньої комунікативної, психолого-педагогічної та рефлексивної компетентності.

3. Психолого-педагогічна підтримка студентів.

Запропонована програма може бути інтегрована у діяльність психологічних служб університету як інструмент профілактики емоційного вигорання та адаптаційних труднощів студентів.

4. Розвиток системи студентського самоврядування.

Наставництво може стати основою для створення ефективної моделі співпраці між адміністрацією та студентськими організаціями, сприяючи формуванню лідерських якостей та соціальної відповідальності.

5. Забезпечення якості освіти.

Використання наставницької моделі дозволяє посилити індивідуалізацію освітнього процесу, що відповідає сучасним стандартам вищої освіти України та вимогам Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА).

6. Впровадження моніторингу ефективності наставницької діяльності.

Отримані дані можуть стати базою для створення системи оцінювання ефективності академічного наставництва за показниками розвитку студентського потенціалу, рівня задоволеності навчанням і професійного самовизначення.

Узагальнення результатів

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що впровадження програми академічного наставництва у ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького:

- позитивно вплинуло на академічну успішність, мотивацію та адаптацію студентів;

- сприяло формуванню цілісного освітнього середовища, заснованого на взаємоповазі, співпраці та підтримці;
- підвищило рівень задоволеності студентів навчальним процесом і відчуття приналежності до університетської спільноти;
- підготувало підґрунтя для подальшого вдосконалення системи педагогічного супроводу студентів.

Таким чином, результати дослідження мають не лише академічне, а й значне практичне значення: вони можуть бути використані у процесі модернізації системи вищої освіти України, у розробці стратегій студентської підтримки, а також у створенні моделей наставництва для закладів із різним профілем підготовки фахівців.

Висновки та пропозиції

Проведене дослідження академічного наставництва як чинника розвитку студентського потенціалу дало змогу всебічно розкрити його сутність, функціональні можливості, педагогічну природу та практичне значення в сучасній системі вищої освіти. У процесі роботи було визначено, що академічне наставництво є не лише формою педагогічної взаємодії, а й цілісною технологією підтримки особистісного, освітнього та професійного становлення здобувачів освіти.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що поняття *«академічне наставництво»* інтегрує традиційні та інноваційні підходи до супроводу студентів, поєднуючи елементи тьюторства, коучингу, педагогічного консультування та соціально-психологічної підтримки. Його зміст охоплює цільовий, змістовий, організаційний, методичний і результативний компоненти, які забезпечують гармонійний розвиток особистості студента. Наставництво виступає важливим інструментом гуманізації освітнього процесу, орієнтованого на особистісно-центричний підхід, партнерство й рефлексивну взаємодію між викладачем і студентом.

Психолого-педагогічний аналіз категорії *«студентський потенціал»* дозволив визначити його як інтегративне утворення, що поєднує інтелектуальні, мотиваційні, креативні, комунікативні, емоційно-вольові та ціннісні

компоненти. Розвиток цього потенціалу забезпечує гармонійне поєднання пізнавальної активності, творчої ініціативи, критичного мислення та готовності до самореалізації у професійній і соціальній діяльності. Виявлено, що становлення студентського потенціалу відбувається під впливом багатьох чинників, серед яких провідне місце належить наставництву як формі індивідуалізованого педагогічного супроводу.

Установлено, що академічне наставництво є каталізатором формування освітньої автономії студентів, розвитку їхньої самостійності, лідерських якостей і здатності до саморозвитку. Наставник, виконуючи консультативну, мотиваційну, координуючу та діагностичну функції, сприяє підвищенню академічної успішності, формуванню професійних компетентностей, розвитку рефлексії й соціальної активності. Взаємодія у форматі «наставник — студент» базується на принципах партнерства, довіри, взаємоповаги й відповідальності, що створює передумови для ефективного розкриття особистісного потенціалу кожного здобувача освіти.

Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду довів, що академічне наставництво у світі розглядається як системний інструмент розвитку університетського середовища, орієнтований на всебічну підтримку студентів. У закордонних університетах наставницькі програми охоплюють академічні консультації, кар'єрне планування, психоемоційну підтримку, участь у менторських і волонтерських проєктах. В Україні наставництво активно інтегрується в освітню практику, однак потребує подальшого вдосконалення методичних підходів, підготовки педагогів-наставників і створення системи моніторингу результативності їх діяльності.

Запропонована у дослідженні модель впливу академічного наставництва на розвиток студентського потенціалу ґрунтується на цілісному підході до супроводу особистості. Вона поєднує цільовий, змістовий, організаційний і результативний блоки, забезпечуючи взаємозв'язок між освітніми цілями,

педагогічними засобами та очікуваними результатами. Модель спрямована на розвиток навчальної мотивації, формування професійної ідентичності, підвищення рівня комунікативної компетентності та рефлексивності студентів.

Результати експериментального дослідження підтвердили ефективність академічного наставництва як інструменту розвитку студентського потенціалу. На констатувальному етапі було зафіксовано середній рівень навчальної мотивації, самооцінки професійної готовності й комунікативної компетентності студентів. Після реалізації програми наставництва, що включала індивідуальні консультації, тренінгові заняття, групові зустрічі, рефлексивні практики та самооцінювання, спостерігалось істотне зростання показників за всіма параметрами.

Порівняльний аналіз констатувального і формувального етапів довів позитивну динаміку розвитку академічної активності, самостійності, комунікативних навичок, здатності до самоаналізу та професійної впевненості студентів. Вони продемонстрували вищий рівень відповідальності за власне навчання, ініціативність, прагнення до вдосконалення, а також більшу адаптивність до професійного середовища. Це свідчить про реальну дієвість наставницьких практик у формуванні готовності майбутніх фахівців до життя та праці в умовах сучасного суспільства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розробленої моделі наставництва в освітньому процесі закладів вищої освіти різних профілів. Її впровадження сприятиме підвищенню ефективності управління навчально-виховним середовищем, формуванню культури педагогічного партнерства, розвитку рефлексивних і соціально-комунікативних компетентностей студентів.

Отже, академічне наставництво є не лише педагогічним інструментом, а системоутворювальним чинником сучасної вищої освіти. Воно поєднує освітні, виховні, мотиваційні та соціальні функції, забезпечуючи гармонійний розвиток

особистості студента. Його ефективно впровадження сприяє формуванню компетентного, ініціативного, самостійного і соціально відповідального фахівця, здатного до безперервного навчання, професійного зростання та активної участі у суспільному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іваницька О. Академічне менторство у закладах вищої освіти України // *Вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка.* – 2023. – URL: <https://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/303809>
2. Міляєва В., Пантюк Т., Савич Ж., Кекош О. Наставництво як інструмент адаптації персоналу у закладах вищої освіти // *Молодь і ринок.* – 2022. – №6. – С. 87–92. – URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/304377>
3. Розвадовська Т. Наставництво як педагогічний феномен. – *Український католицький університет,* 2021. – URL: <https://er.ucu.edu.ua/items/7b7f834f-78bf-48de-8d4f-2c2dc3631b8e>
4. Гоголь А. М. Погляд на наставництво як засіб формування компетентностей у здобувачів освіти за ОПП «Стоматологія» // *Repository ПДМУ.* – 2023. – URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/items/fbb0c6a5-5317-40c7-a66b-f847b14abe0c>
5. Tinoco-Giraldo H., Torrecilla Sánchez E.M., García-Peñalvo F.J. E-Mentoring in Higher Education: A Structured Literature Review and Implications for Future Research // *Sustainability.* – 2020. – Vol. 12(11): 4344. – DOI: 10.3390/su12114344
6. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В. Яременко та ін.]. — К. : Аконіт, 1999. — 912 с.

7. Лозова О. М., Краєва О. А., Серєда О. О., Греченко М. С., Луценко О. В. (2022). *Практична психологія: навчальна програма для магістрантів*. Київ: Інститут людини БДПУ
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 2 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 31.07.2023) (Селевко, 2003; Вовк, 2021)
9. Vovk, D. M. (2021). *Mentoring relationships that go "beneath the surface"*. Retrieved from <https://www.centerforengagedlearning.org/mentoring-relationships-that-go-beneath-the-surface/>
10. Kovalchuk, M. V. (2022). *Curriculum Vitae*. Retrieved from https://prod.wp.cdn.aws.wfu.edu/sites/454/2025/09/Kovalchuk_CV-925.pdf
11. Clutterbuck, D. (2019). The difference between mentoring and coaching. Retrieved from <https://www.goodwin.edu/enews/faculty-article-coaching-vs-mentoring/>
12. Gorbenko, O. A. (2025). Implementation of European experience in training students of agricultural specialties in the context of strengthening national food security. In N. A. Dotsenko, V. M. Kurepin, & O. A. Gorbenko (Eds.), *Implementation of European Experience in Training Students of Agricultural Specialties in the Context of Strengthening National Food Security*. Mykolayiv National Agrarian University.
13. Столяренко, В. І. (n.d.). Методика визначення рівня саморефлексії. [Methodology for determining the level of self-reflection].
14. Анкета-самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності : Наказ Державної служби якості освіти України від 06.03.2023 р. № 01-10/50. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Forma-anketi-samoocinuvannya.pdf> (дата звернення: 12.08.2023).
15. Морозова М. Е. Управління персоналом як стратегічна функція конкурентноздатності вищого навчального закладу/ М. Е. Морозова / Проблеми

освіти: наук-медод. зб. /Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2015. – Вип. 82. – С. 52-57.

16. Лисак У. Наставництво та коучинг у системі управління персоналом / У. Лисак // Довідник кадровика. — 2010. —№ 5. — С. 82—84.

17. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності. Наказ МОН України від 02.05.2023 № 516.

URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/645/905/3e2/6459053e2426d464791856.pdf> (дата звернення: 15.06.2025)

18. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX : станом на 5 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 02.09.2025).

19. Peer-Group Mentoring for Teacher Development in Finland – Promentors. Promentors. URL: <https://promentors.org.il/peer-group-mentoring-for-teacher-development-in-finland/> (date of access: 17.09.2025)

20. Führer, Felician-Michael & Falcone, Tamara. Teacher Education in Germany – Mentoring in School Internships. Teacher Education in South Africa and Germany. Shared perspectives on national and global questions. Results of the collaborative work between Wits School of Education and Tübingen School of Education Publisher: Hofmann, Elisabeth; Mavhunga, Elisabeth; Bohl, Thorsten; Maringe, Felix; Diekmann, Deborah. 2023. Pp. 119–129. 10.15496/publikation-76504. URL:

https://www.researchgate.net/publication/369559605_Teacher_Education_in_Germany_-_Mentoring_in_School_Internships

21. Lindgren, U. (2005). Experiences of beginning teachers in a school-based mentoring program in Sweden. Educational studies, 31(3), 251

263.URL:https://www.researchgate.net/publication/248968581_Experiences_of_beginning_teachers_in_a_school_based_mentoring_program_in_Sweden

22. Consuelo Garcia, Antoni Badia. (2023) “I as a practicum mentor”: identities of mentors of student teachers. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning* 31:3, pages 335-351. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/02619768.2019.1680207?scrol=top&needAccess=true&role=tab> 7 Guberman, A., Ulvik, M., MacPhail, A., & Oolbekkink-Marchand, H. (2021). Teacher educators’ professional trajectories: evidence from Ireland, Israel, Norway and the Netherlands. *European Journal of Teacher Education*, <https://www.tandfonline.com/doi/ful/10.1080/02619768.2020.1793948?scrol=top&needAccess=true&role=tab>

23. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konserpciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 28.08.2025)

24. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX : станом на 5 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 02.09.2025).

25. Савич Ж. В. Наставництво як інструмент адаптації нових працівників у закладах освіти : практикум. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. С. 9. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38820/1/Z_V_Savych_NYIANPUZO_KUBG.pdf (дата звернення: 18.08.2025)

26. Establishing Mentoring in Europe: Strategies for the promotion of women academics and researchers. Fribourg. 2008. URL: <https://www.eument-net.eu/wp-content/uploads/2018/06/Establishing-Mentoring-in-Europe.pdf>

27. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа». Київ. 2018. 6 с. URL: <https://nus.org.ua/wp->

content/uploads/2018/12/SUPERVIZIYA-POLOZHENN-2.pdf (дата звернення: 20.06.2025).

28. Наставник. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/nastavnyk> (дата звернення: 12.09.2025).

29. Остряньська О. А. Наставництво. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України ; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І. Луговий, О.М.Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва; редкол.: О.І. Ляшенко, С.Д.Максименко, Н.Г.Ничкало, П.Ю. Саух, Л.Д. Березівська, І.Д. Бех, В.Ю. Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А. Калашнікова, М.О.Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О. Радкевич, О.Я.Савченко, М.М. Слюсаревський, О.В.Сухомлинська]: 2-ге вид. допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 627.

30. Фасилітація: як і для чого?. ПРО.СВІТ. URL: <http://prosvitcenter.org/fasylitaciya> (дата звернення: 04.09.2025)

31. Анкета-самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності : Наказ Державної служби якості освіти України від 06.03.2023 р. № 01-10/50. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Forma-anketi-samoocinuvannya.pdf> (дата звернення: 12.08.2025).

32. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : poradnik dla supervizoriv (nastavnykiv). USAID, 2018. 60 с. URL: <http://barnaconsult.com/wp-content/uploads/2021/10/Superviziya-Poradnyk-VF-Krok-za-krokom.pdf> (дата звернення: 20.07.2025)

33. Психологія спілкування : навч. посіб. / [Л.О. Савенкова, В.В. Стадова, Л.Л.Борисенко та ін.] ; за заг. ред. Л.О.Савенкової. Київ : КНЕУ, 2015. 309, [3] с. 27
Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : poradnik dla supervizoriv (nastavnykiv). USAID, 2018. 60 с. URL: <http://barnaconsult.com/wp-content/uploads/2021/10/Superviziya-Poradnyk-VF-Krok-za-krokom.pdf> (дата звернення: 20.07.2025)

34. Про затвердження Положення про педагогічну інтернатуру : Наказ МОН України від 25.10.2021 р. № 1128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#Text> (дата звернення: 12.09.2023).

35. Савич Ж. В. Наставництво як інструмент адаптації нових працівників у закладах освіти : практикум. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. С. 6. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38820/1/Z_V_Savych_NYIANPUZO_KUBG.pdf (дата звернення: 18.08.2025).

36. Мартиненко С.М. Діагностування особистісно-професійних якостей вчителя початкової школи: навч.-метод. посіб. К.: АКМЕ ГРУП, 2015. 208 с

37. Бондаренко Г.Л. Методичні засади підготовки вчителя початкової школи до мовленнєво-риторичної діяльності. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Педагогічні науки. 2016. № 1 (30). С. 13–19. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/229859395.pdf> (дата звернення: 08.06.2025).

38. Бродовська В.Й., Петрик І.П., Яблонко В.Я. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові: словник. 2-ге вид. К.: ВД «Професіонал», 2005. 224 с.

39. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник. Київ. Видавництво «Академія», 2006. 256 с

40. Кремень В.Г. Освіта дорослих у вимірах людиноцентризму. Edukacja zawodowa i ustawiczna. № 4. 2019. С. 45–52. http://www.aps.edu.pl/media/3258952/11_eziu_4-2019_w_kremien.pdf URL: (дата звернення: 30.06.2025)

41. Наставник. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/nastavnyk> (дата звернення: 12.09.2025).

42. Організація заходів педагогічної інтернатури в закладах освіти: методичні рекомендації для закладів освіти та центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ. УІРО. 2022. 9 с.

content/uploads/2022/12/redagogical-internship-2022.pdf <https://uied.org.ua/wp> (дата звернення: 05.07.2025).

43. Guberman, A., Ulvik, M., MacPhail, A., & Oolbekkink-Marchand, H. Teacher educators' professional trajectories: evidence from Ireland, Israel, Norway and the Netherlands. *European Journal of Teacher Education*. 2021. 44(4). Pp. 468–485. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02619768.2020.1793948?scroll=top&needAccess=true&role=tab>

44. Lindgren, U. Experiences of beginning teachers in a school-based mentoring program in Sweden. *Educational studies*. 2005. 31(3). Pp. 251–263. URL: https://www.researchgate.net/publication/248968581_Experiences_of_beginning_teachers_in_a_school-based_mentoring_program_in_Sweden.

45. MENTORING GUIDE. 2019.
<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/mentoring-guide.pdf>. Mentoring Guide. 2020. URL: URL:
https://www.ppd.admin.cam.ac.uk/files/mentoring_guide_2020_v2.pdf.